

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра політології та публічного управління

На правах рукопису

ПОНОМАРЬОВА ВАЛЕРІЯ ВАДИМІВНА

НАЛАГОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА
КАНАДОЮ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Спеціальність: 052 «Політологія»

Освітньо-професійна програма: «Політологія та державне управління»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Науковий керівник:

БАЙРАК СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ,

кандидат політичних наук,

доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол №

засідання кафедри політології та
публічного управління

від

2025 р.

Завідувач кафедри

проф. Бусленко В. В.

ЛУЦЬК – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	
1.1. Теоретичний аналіз та форми міждержавних відносин.....	8
1.2. Особливості українсько-канадських відносин в умовах російсько-української війни.....	12
1.3. Українсько-канадські відносини «особливого партнерства».....	18
РОЗДІЛ 2. ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА КАНАДИ	
2.1. Особливості військового співробітництва між Україною та Канадою....	24
2.2. Співробітництво України та Канади у військово-політичній та безпековій сферах	28
РОЗДІЛ 3. ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА КАНАДИ	
3.1. Розвиток торговельно-економічних українсько-канадських відносин....	35
3.2. Аналіз економічних зв'язків між Україною та Канадою.....	40
3.3. Перспективи розвитку українсько-канадських партнерських відносин на сучасному етапі	45
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	65

АНОТАЦІЯ

Пономарьова Валерія Вадимівна. Налагодження та розвиток відносин між Україною та Канадою в умовах російсько-української війни – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр». Спеціальність: 052 «Політологія». Освітньо-професійна програма: «Політологія та державне управління». – Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2025.

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено цілі, завдання, об'єкти та предмет дослідження, сформульована методологічна основа дослідження та визначено його практичне значення.

Метою бакалаврської роботи є аналіз розвитку двосторонніх відносин між Україною та Канадою під час війни та оцінка ефективності цієї співпраці з точки зору зміцнення національного суверенітету, безпеки та міжнародного статусу України.

Об'єктом дослідження є міжнародні відносини між країнами. Тема дослідження – українсько-канадські відносини в контексті російсько-української війни.

Предметом дослідження є міжнародні відносини між Україною та Канадою в умовах російсько-української війни.

У Розділі 1 «Загальні риси українсько-канадських міжнародних відносин» розглядаються теоретичні основи міждержавної співпраці, історичні передумови та сучасні риси українсько-канадських відносин, зокрема через призму діяльності української діаспори та форми «особливого партнерства».

У Розділі 2 «Політичне та військове співробітництво між Україною та Канадою» присвячено аналізу співпраці у сфері оборони та безпеки: участі Канади в навчальних програмах, забезпеченні обладнанням, підтримці реформ сектору безпеки та політичному лобюванню інтересів України на міжнародній арені.

У Розділі 3 аналізуються торговельно-економічні відносини між Україною та Канадою: Угода про вільну торгівлю (CUFTA), гуманітарна підтримка, освіта під час війни, культурна співпраця.

У **висновках** визначено Канаду, як одного з найважливіших стратегічних партнерів України у сферах військово-політичної, економічної та гуманітарної допомоги. Відзначено перспективи поглиблення партнерства в рамках євроатлантичної інтеграції.

Ключові слова: Україна, Канада, міжнародні відносини, стратегічне партнерство, військова допомога, дипломатія, зовнішня політика, діаспора, гуманітарна підтримка, економічне співробітництво.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження «Налагодження та розвиток відносин між Україною та Канадою в умовах російсько-української війни» зумовлена значною роллю, яку Канада відіграє у підтримці України в умовах триваючого збройного конфлікту з Росією. Війна, що триває з 2014 року, стала серйозним випробуванням для міжнародної безпеки, економіки та прав людини, і Канада виступила однією з найбільш активних країн у підтримці України. Її військова, економічна та політична допомога сприяють зміцненню обороноздатності України, стабілізації економічної ситуації та посиленню міжнародної підтримки через різноманітні міжнародні інститути.

Завдяки чисельній українській діаспорі в Канаді, що налічує понад 1,3 мільйона осіб, країна має глибокі історичні та культурні зв'язки з Україною. Це сприяло формуванню стійкої підтримки з боку канадського уряду, що включає не лише гуманітарну та дипломатичну допомогу, але й значну військову та економічну підтримку. Військова допомога Канади включає постачання нелетальної зброї, тренування українських військових, медичну допомогу та технічну підтримку оборонної промисловості. Це дозволяє українським збройним силам зміцнювати свою обороноздатність та протистояти агресії з боку Росії.

Крім того, Канада активно підтримує Україну на міжнародній арені, закликаючи до введення економічних санкцій проти Росії та надаючи Україні фінансову допомогу. Канада стала однією з перших країн, яка підтримала економічні санкції проти РФ, що мало значний вплив на міжнародні відносини та економіку Росії. Ці санкції включають обмеження в торговельних відносинах, заморожування активів, а також заборону на доступ до фінансових ринків для російських компаній і державних установ.

Політична підтримка Канадою України включає активну участь у роботі міжнародних організацій, таких як ООН, ОБСЄ та НАТО, де Канада постійно

виступає за підтримку територіальної цілісності України та засудження агресії Росії. Канада також стала важливим партнером України в контексті євроатлантичної інтеграції, надаючи консультації щодо реформ в оборонній та інших сферах, а також активно підтримує вступ України до НАТО.

Завдяки цій всебічній підтримці Канада є одним із найбільш важливих партнерів України в боротьбі за суверенітет. Водночас дослідження цього напрямку є важливим для розуміння, як саме відносини між Україною та Канадою впливають на міжнародний контекст війни, на розвиток економіки та політичних інститутів в Україні. Аналіз таких відносин дозволить виявити потенціал для подальшого розвитку співпраці, виявити нові напрямки підтримки, а також розробити стратегії для укріплення цих відносин у майбутньому.

Таким чином, дослідження розвитку відносин між Україною та Канадою в умовах російсько-української війни є надзвичайно важливим для оцінки ефективності міжнародної підтримки України в її боротьбі за незалежність та суверенітет, а також для визначення ролі Канади як одного з ключових союзників України на міжнародній арені.

Стан наукового дослідження. В українській політичній науці питання українсько-канадського партнерства активно досліджували такі науковці, як В. Макар, Г. Перепелиця, Н. Ротар та інші. Проте в правовій науці не було достатньо уваги приділено вивченню аспектів особливих відносин між Україною та Канадою, зокрема їхніх специфічних особливостей. Огляд сучасного стану та перспектив розвитку торгово-економічних відносин між Україною та країнами USMCA представлено в роботах численних вчених, серед яких можна виділити Н. Кривенка, М. Савченка, В. Кулявця, О. Квасницьку, Ю. Бурлака, Б. Головаша, Н. Кушніра, О. Стегуру, О. Яценка, Т. Тананайка, К. Счнеебергера та інших. Окрему увагу варто звернути на дослідження становлення та розвитку співпраці між Україною та Канадою в працях С. Апатова, Е. Барана, М. Дойчика та інших українських учених.

Мета дослідження: аналіз налагодження та розвитку відносин між Україною та Канадою в умовах російсько-української війни, зокрема в аспектах військової, економічної та політичної підтримки, а також оцінка ефективності цих відносин у зміцненні суверенітету та територіальної цілісності України.

Завдання роботи виходять із мети та полягають у наступному:

- здійснити теоретичний аналіз міждержавних відносин та визначити їх основні форми;
- визначити особливості українсько-канадських відносин в умовах російсько-української війни;
- проаналізувати українсько-канадські відносини «особливого партнерства»;
- описати особливості військового співробітництва між Україною та Канадою;
- дослідити співробітництво України та Канади у військово-політичній та безпековій сферах;
- охарактеризувати розвиток торговельно-економічних українсько-канадських відносин;
- здійснити аналіз економічних зв'язків між Україною та Канадою;
- з'ясувати перспективи розвитку українсько-канадських партнерських відносин на сучасному етапі.

Об'єкт дослідження: міжнародні відносини між державами.

Предмет дослідження: міжнародні відносини між Україною та Канадою в умовах російсько-української війни.

Методологія дослідження. Процес досягнення поставленої мети та завдань дослідження ґрунтується на застосуванні певних принципів, підходів та методів, які в сукупності складають методологічну основу бакалаврської роботи.

Основними принципами, на яких ґрунтується дослідження є *об'єктивності, системності та комплексності*.

Формально-логічний метод дозволив визначити основні принципи та правові норми, що регулюють міжнародні відносини, та оцінити їх застосування в контексті військової, економічної та політичної підтримки. *Догматичний метод* використовувався для аналізу конкретних правових актів та міжнародних угод, що визначають механізми допомоги Україні з боку Канади. *Порівняльно-правовий метод* сприяє порівнянню підходів України та Канади до міжнародних стандартів і практик у сфері підтримки держав у конфлікті. *Історичний метод* дає змогу відслідкувати розвиток двосторонніх відносин між Україною та Канадою до і після початку війни, а також розглядати еволюцію міжнародної підтримки. *Метод аналізу* дозволяє детально розглянути конкретні аспекти співпраці, а *синтез* допомагає сформувати загальну картину ефективності цих відносин та їхнього впливу на ситуацію в Україні та на міжнародній арені.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані для удосконалення стратегічного партнерства між Україною та Канадою в умовах російсько-української війни. Результати дослідження допоможуть студентам краще розуміти роль міжнародних партнерів у зміцненні національної безпеки та розвитку держави, а також важливість дипломатії, правових механізмів та міжнародних організацій у розв'язанні глобальних конфліктів.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів та восьми підрозділів до них, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

1.1. Теоретичний аналіз та форми міждержавних відносин

Міждержавні відносини є одним з основних аспектів міжнародних відносин, що визначає взаємодію між країнами у різних сферах: політичній, економічній, соціальній, культурній та інших. Теоретичний аналіз цих відносин дозволяє глибше зрозуміти, як країни реалізують свої інтереси, а також вивчити механізми та принципи, які лежать в основі зовнішньої політики та міжнародної взаємодії. Важливість цього питання зростає в умовах глобалізації, коли кожна країна шукає оптимальні форми співпраці для забезпечення своїх національних інтересів та безпеки.

Міжнародні відносини з'явилися, коли на планеті утворилися хоча б два соціуми, кожен із яких мав власну організаційну структуру і почав взаємодіяти з іншими – як добровільно, так і вимушено. Різні школи та наукові напрями дають різні визначення міжнародним відносинам як соціальному феномену. Хоча існують різноманітні погляди на це питання, можна визначити сутність терміну “міжнародні відносини” таким чином [1, с. 89–92]:

- взаємні дії учасників міжнародних відносин, що виходять за межі національних кордонів;
- сукупність політичних, економічних, ідеологічних, правових, дипломатичних, військових та інших зв'язків між державами та системами держав, соціальними, економічними, політичними силами, організаціями та рухами, які функціонують на міжнародній арені;
- відносини, зв'язки та будь-яка інша форма взаємодії між внутрішньо-організованими соціумами у зовнішньому, політично та організаційно невизначеному середовищі.

XXI століття принесло суттєві зміни в усіх аспектах міжнародних відносин, як за змістом, так і за масштабами. Глобалізація відіграла ключову роль у цих змінах, зокрема у розвитку міжнародних відносин, які значно вийшли за межі традиційних форм співпраці.

Процеси, що відбуваються сьогодні, вказують на формування нового міжнародного порядку. Головною ознакою цього процесу є глобальна «перебудова» політичної та економічної архітектури світу, що відповідає новим реаліям. У новій системі міжнародних відносин уже не існує місця для «зіткнення цивілізацій» і тим більше для біполярного поділу, характерного для часів холодної війни. Сучасний світ вимагає колективних зусиль для подолання глобальних загроз, адже жодна країна не здатна самотійно керувати світовими процесами. Зі зміною міжнародного порядку на передній план виходить багатополарний світ, де на перший план виходить колективне лідерство і солідарна відповідальність. Ці зміни вказують на необхідність переосмислення місії багатьма державами, зокрема провідними державами світу, в умовах глобалізованого світу, що зазнає глибоких змін [2]. Міжнародні відносини є багатогранними і змінюються в залежності від епохи та регіону, тому їх аналіз, типологія та концептуалізація є складними завданнями.

Класифікація міжнародних відносин завжди була і залишається важливою і дещо складною проблемою. Це пояснюється різноманітністю суб'єктів міжнародних відносин. Особливо актуальною ця проблема стала на початку XXI століття, коли швидкий розвиток міжнародних відносин потребував переосмислення традиційних підходів та розробки нових методів їх класифікації. Зникнення біполярної системи та виникнення альтернативних однополарних і багатополарних структур міжнародних відносин вимагає нових акцентів і підходів у їхній класифікації, зокрема у вивченні симетричних та асиметричних відносин. Дослідження міжнародних відносин дозволяє не лише глибше зрозуміти політику провідних держав, а й окреслити майбутнє для середніх і малих країн у цьому змінному світі. Типологія

концепцій міжнародних відносин є важливим інструментом теоретичного аналізу. Вона дозволяє виявити найбільш значущі характеристики міжнародних відносин. Основна мета численних класифікацій сучасних теорій міжнародних відносин полягає в осмисленні стану і теоретичного розвитку цієї галузі, зокрема через узагальнення наявних концептуальних підходів і їх зіставлення з попередніми результатами.

Залежно від критеріїв можна виділити кілька основних класифікацій сучасних теорій міжнародних відносин. Перша класифікація, що ґрунтується на географічному критерії, виокремлює чотири основні групи концепцій: англосаксонські, радянські, китайські та теоретичні моделі учених з країн «третього світу». Друга класифікація, яка базується на ступені спільності сучасних теорій, поділяє концепції на глобальні (наприклад, політичний реалізм і філософія історії) та часткові теоретичні підходи (такі як біхевіоризм). До останніх також відносять теорії міжнародних акторів, інтеграції, міжнародних організацій, а також стратегії, конфліктів і дослідження миру. Третя класифікація, яка базується на методах дослідження міжнародних проблем, виділяє традиціоналістський та модерністський підходи. Модерністський напрям, що з'явився в другій половині XX століття, враховує не лише міждержавні відносини, а й неурядові організації та приватні ініціативи, використовуючи методи оцінювання та прогнозування, запозичені з теорій ігор, систем та ймовірності. Традиціоналістський підхід, представлений такими вченими, як Т. Моргентау та інші, акцентує увагу на дипломатії та суперництві між державами. Четверта класифікація, що залежить від важливості проблем теорії міжнародної політики, виокремлює сучасні політичні теорії природи міжнародних відносин і концепції сучасної міжнародної політики, що є характерними для політологічної науки [3].

Міждержавні відносини є важливою складовою міжнародних відносин, що характеризуються взаємодією між суверенними державами. Вони можуть набувати різних форм залежно від характеру взаємодії та цілей, яких прагнуть

досягти держави. Виділимо кілька основних форм міждержавних відносин (Таблиця 1.1.).

Таблиця 1.1. Основні форми міждержавних відносин

Відносини	Характеристика
Дипломатичні відносини	Це форма офіційного контакту між державами, що включає обмін посольствами, дипломатичними представниками, укладання міжнародних угод, а також ведення переговорів щодо врегулювання спірних питань. Вони є основою для встановлення миру і співпраці між державами.
Торгово-економічні відносини	Це економічні зв'язки між державами, які охоплюють торгівлю товарами та послугами, інвестиції, співпрацю в галузі науки, техніки, транспорту та інші економічні взаємодії.
Військові відносини	Форма взаємодії між державами, яка включає співпрацю в сфері оборони, стратегічного партнерства, участь у міжнародних миротворчих місіях, укладання угод про колективну безпеку та оборону, а також військові альянси.
Культурні та гуманітарні відносини	Це співпраця між державами в культурній, освітній, науковій, екологічній та гуманітарній сферах. Вони можуть включати обміни, спільні проекти, освітні програми, культурні заходи та інше.
Політичні відносини	Це форми взаємодії між урядами держав, що включають дипломатичні переговори, співпрацю в рамках міжнародних організацій, а також спільні дії на глобальному рівні, спрямовані на забезпечення міжнародної стабільності.
Коаліційні відносини	Це тимчасові або постійні союзи між державами, що створюються для досягнення спільних цілей у певних сферах, таких як

	боротьба з тероризмом, гуманітарні місії або економічна інтеграція.
--	---

Джерело: сформовано автором.

Ці форми міжнародних відносин дозволяють державам ефективно співпрацювати на різних рівнях і допомагають забезпечувати мир, стабільність і розвиток на міжнародній арені. Міждержавні відносини – це система політичних, економічних, військових, культурних та інших форм взаємодії між суверенними державами, яка здійснюється на основі міжнародного права та дипломатії. Вони є важливою складовою міжнародних відносин і спрямовані на реалізацію національних інтересів держав та підтримання міжнародного порядку.

Міждержавні відносини охоплюють широкий спектр взаємодій, включаючи укладення договорів, дипломатичні переговори, економічну співпрацю, вирішення конфліктів та інші аспекти міжнародної діяльності держав.

Отже, теоретичний аналіз міждержавних відносин дає можливість краще зрозуміти основи зовнішньої політики держав і механізми міжнародної взаємодії. Основними формами цих відносин є дипломатичні, економічні, культурні, військові, правові, і кожна з них має своє місце в загальній стратегії держави. Вивчення теоретичних підходів до міжнародних відносин дозволяє формувати обґрунтовану зовнішню політику та ефективно вирішувати глобальні проблеми в умовах сучасного міжнародного порядку.

1.2. Особливості українсько-канадських відносин в умовах російсько-української війни

Російсько-українська війна, що триває з 2014 року, стала важким випробуванням для України, однак вона також відкрило нові можливості для зміцнення зовнішньополітичних зв'язків. Одним з ключових партнерів України у цій боротьбі є Канада, яка від самого початку підтримала

суверенітет і територіальну цілісність України. Особливості українсько-канадських відносин у цей період включають різноманітні форми підтримки, які охоплюють не тільки військову, але й економічну, політичну та гуманітарну допомогу.

Взаємини між Україною та Канадою мають тривалу історію, яка бере свій початок із хвиль української імміграції до Канади наприкінці XIX століття. Протягом багатьох років Канада була послідовним партнером України, підтримуючи її в боротьбі за незалежність. Особливого зміцнення двосторонні зв'язки набули після проголошення незалежності України у 1991 році. Вже 2 грудня того ж року Канада стала першою західною державою, яка офіційно визнала незалежність України. З того часу між двома країнами налагоджено тісне співробітництво.

Встановлення офіційних дипломатичних відносин між Україною та Канадою відбулося у 1992 році. На сьогодні в Києві функціонує Посольство Канади, яке представляє інтереси цієї країни в Україні. Україна, своєю чергою, має дипломатичні представництва у Канаді: Посольство в Оттаві, консульства в Торонто та Едмонтоні, а також почесне консульство у Ванкувері.

Відносини між країнами базуються на спільних цінностях і цілях, таких як розвиток демократії, захист прав людини, забезпечення міжнародної безпеки та співпраця в різних галузях.

Україна є важливим партнером Канади у сфері торгівлі. Обсяги взаємної торгівлі зростають, а Канада є одним із провідних інвесторів в економіку України. Вона надає фінансову та технічну допомогу, спрямовану на реформування ключових секторів.

Освітні та культурні зв'язки також мають важливе значення. Багато українських студентів навчаються у канадських університетах, реалізуються численні культурні обміни та спільні проєкти.

Військове співробітництво є вагомим складовою українсько-канадських відносин. Канада активно сприяє підготовці та модернізації українських

Збройних Сил, надаючи військову допомогу, особливо у контексті конфлікту на сході України.

Країни співпрацюють у рамках міжнародних організацій, зокрема в ООН, працюючи над питаннями глобальної безпеки, захисту демократії та прав людини.

Особливу роль у зміцненні двосторонніх відносин відіграє українська діаспора, чисельність якої сягає понад 1,3 мільйона осіб [4]. Конгрес Українців Канади (КУК), заснований у 1940 році, об'єднує національні, провінційні та місцеві організації українців у Канаді. КУК активно захищає інтереси діаспори, впливаючи на соціальний, економічний та політичний розвиток країни [5].

Українсько-канадські відносини базуються на міцній дружбі, історичному зв'язку та спільних цінностях. Вони сприяють поглибленню співпраці між країнами та допомагають досягати нових висот у різних галузях.

Конгрес Українців Канади (КУК):

- підтримує збереження української культури, мови та традицій через проведення культурних заходів, освітніх ініціатив, видавничу діяльність і медіапроекти. Вони активно підтримують українські школи, хорові колективи, танцювальні гурти та інші організації, які сприяють розвитку української громади в Канаді;
- працює над питаннями соціальної справедливості та прав людини, зокрема підтримкою біженців, постраждалих від насильства та інших уразливих груп. Вони співпрацюють з урядом, парламентом та іншими державними структурами Канади для впливу на прийняття рішень, що стосуються української громади та України загалом;
- організовує громадські заходи, такі як пам'ятні акції, демонстрації та адвокаційні кампанії з питань, важливих для української спільноти;

- сприяє зміцненню українсько-канадських відносин, зокрема співпраці між Канадою та Україною. Вони організовують обміни, спільні проєкти та інші ініціативи за участю українських організацій і громад.

Таким чином, КУК є впливовою організацією, яка працює задля добробуту українців у Канаді та підтримує культурні, соціальні та політичні зв'язки між Канадою та Україною.

Після незаконної анексії Криму в 2014 році та початку повномасштабної війни Росії проти України розпочалася найбільша криза біженців у Європі з часів Другої світової війни. Станом на 25 жовтня 2022 року понад 7,7 мільйона людей залишили Україну. З початку 2022 року до 16 жовтня до Канади прибули 105 651 українець. Канадський уряд отримав 628 492 заявки на тимчасове проживання та понад 60 000 заявок на спеціальну трирічну візу, створену для підтримки українських біженців [6].

Канада протягом багатьох років надавала Україні значну економічну, політичну, гуманітарну та військову допомогу. Наразі двостороння співпраця охоплює політичну, економічну, культурну та гуманітарну сфери.

На політичному рівні Канада активно підтримує суверенітет і територіальну цілісність України, особливо в умовах війни.

17 березня 2014 року Канада ухвалила «Положення про спеціальні економічні заходи щодо Росії». Санкції були запроваджені через незаконну анексію Криму та початок військового конфлікту на сході України. Мета санкцій – змусити Росію дотримуватися міжнародного права, повернути захоплені території України та припинити військові дії.

Санкції включають обмеження торгівлі, інвестицій, фінансів і технологій із Росією; заборону на експорт обладнання для розробки нафтових шельфів та Арктики; обмеження доступу до капіталів; заборону на імпорту товарів із Криму; заморожування активів російських посадовців і компаній, пов'язаних з анексією та агресією проти України [7].

Крім цього, Канада надає технічну й фінансову допомогу Україні для підтримки реформ і розвитку демократії. З 2014 року Канада виділила понад 890 мільйонів доларів на підтримку безпеки, процвітання й реформування України [8].

Канада є активним учасником численних міжнародних організацій, таких як G7, ОЕСР, СТО, НАТО, ООН (включаючи Генеральну Асамблею та інші програми й агенції), а також Комонвелт націй, який об'єднує колишні території Британської імперії. Це лише невелика частина організацій, в яких бере участь Канада, демонструючи прихильність до міжнародного співробітництва та розвитку. Як надійний захисник суверенітету та територіальної цілісності України, Канада активно використовує платформи міжнародних організацій, щоб привертати увагу до російської агресії проти України та закликати до запровадження санкцій проти Росії. Такі зусилля сприяли ухваленню Спільної декларації G7 на підтримку України під час саміту НАТО в липні 2023 року. Канада стала третьою країною з G7, яка почала двосторонні перемовини з Україною у межах цієї декларації, зобов'язуючись залишатися солідарною з Україною й надавати підтримку стільки, скільки буде необхідно [9].

Політики Канади часто здійснюють візити в Україну, а українські представники – до Канади, для розвитку взаєморозуміння та співпраці. Наприклад, 22 вересня 2023 року в Оттаві відбулася зустріч Прем'єр-міністра Канади Джастіна Трюдо та Президента України Володимира Зеленського. Лідери підтвердили партнерські відносини між двома країнами, обговорили довгострокові зобов'язання у сфері безпеки та повоєнної відбудови України, наголосивши на спільних цінностях, які об'єднують обидві нації.

Канада також здійснює фінансову підтримку для проведення військових реформ в Україні. У рамках військової допомоги, під час візиту до Києва в червні 2023 року, Джастін Трюдо оголосив про нові інвестиції в розмірі 650 мільйонів доларів протягом трьох років для постачання Україні 50

броньованих машин, включаючи медичні евакуаційні транспортні засоби, виготовлені в Онтаріо. Крім того, Канада виділила 500 мільйонів доларів на військову підтримку України. Із цієї суми 76 мільйонів доларів спрямовано на закупівлю 35 камер дронів високої роздільної здатності, 30 мільйонів – на утримання Центру обслуговування Leopard 2 у Польщі, а решта – на підготовку українських пілотів у межах коаліції з підготовки F-16. Також 33 мільйони доларів було виділено для закупівлі систем протиповітряної оборони, щоб допомогти Україні захищатися від ракетних атак і дронів [10].

На основі угоди CUFTA, укладеної у 2017 році, 27 січня 2022 року Канада та Україна розпочали переговори щодо її оновлення [11]. Проте повномасштабне вторгнення Росії в лютому 2022 року та подальша війна в Україні суттєво вплинули на економічні зв'язки між країнами, що спричинило скорочення обсягів експорту й імпорту. За даними бази ООН COMTRADE, канадський експорт до України в 2022 році склав 115,56 млн доларів США [12]. У свою чергу, імпорт з України до Канади становив 271 млн доларів. Найбільшими статтями експорту Канади до України стали броньовані транспортні засоби, риба та морепродукти, фармацевтична продукція, обладнання та приватні пожертви. З України до Канади найбільше постачалися жири, олії, сталь, залізо та електроніка. Канадські прямі інвестиції в Україну в 2022 році досягли 112 млн доларів [13].

Одним із ключових напрямів співпраці між Канадою та Україною під час війни стала гуманітарна допомога, спрямована на підтримку населення, яке постраждало від конфлікту. Уряд Канади спільно з українськими та міжнародними організаціями забезпечує допомогу у вигляді фінансових ресурсів, гуманітарних товарів та експертної підтримки. Допомога спрямовується на основні потреби: медичне забезпечення, харчування, житло, водопостачання, освіту та санітарію. Також особлива увага приділяється психосоціальній підтримці, зокрема для дітей і тих, хто пережив воєнні травми. 25 лютого 2022 року Канадський Червоний Хрест ініціював збір

пожертв для України, спочатку обмежений сумою в 10 млн доларів, яка згодом була збільшена до 30 млн доларів. У 2022 році загальний обсяг гуманітарної допомоги Україні склав 145 млн доларів [14].

Культурно-освітня співпраця між Україною та Канадою у 2022-2023 роках відіграла важливу роль у зміцненні взаєморозуміння та обміні досвідом між країнами. В рамках культурного партнерства проводилися виставки, концерти та фестивалі, що демонструють різноманіття культурної спадщини обох країн. Канадські міста неодноразово приймали українські культурні заходи, а українські музеї та галереї влаштовували виставки канадських митців. Це сприяло налагодженню взаємозв'язків між народами.

Канада залишається популярним напрямом для українських студентів, які обирають канадські заклади для здобуття вищої освіти завдяки їхній високій репутації та перспективам працевлаштування. Університети обох країн активно співпрацюють, укладають угоди про спільні програми, організовують лекції, конференції та обмін студентами й викладачами. Це дозволяє покращувати навчальні програми, знайомитися з новими методиками викладання та поглиблювати зв'язки між освітніми інституціями.

Таким чином, українсько-канадські відносини в умовах російсько-української війни є важливим прикладом двостороннього стратегічного партнерства. Канада відіграє важливу роль у наданні підтримки Україні через різні канали, включаючи військову допомогу, економічну стабільність та міжнародну політичну підтримку. Підтримка Канади стала важливою складовою в боротьбі України за свою незалежність і суверенітет на міжнародній арені. Взаємодія двох країн є прикладом ефективної співпраці на основі спільних цінностей та інтересів.

1.3. Українсько-канадські відносини «особливого партнерства»

Українсько-канадські відносини, визначені як «особливе партнерство», мають глибоке історичне підґрунтя і завжди базувалися на взаєморозумінні та

підтримці. Особливо це проявилось в умовах російсько-української війни, коли Канада стала одним із основних союзників України, надаючи значну політичну, економічну та військову підтримку. Концепція «особливого партнерства» є важливою для двосторонніх відносин, оскільки вона дозволяє розвивати співпрацю в багатьох сферах і створює основу для подальшого зміцнення взаємодії.

Як зазначає Г. Перепелиця, термін «особливе» у контексті партнерства підкреслює унікальні характеристики, які визначають відносини між партнерами такого типу. Хоча автор і не дає точного визначення, він акцентує, що ця специфіка формується на основі багатьох спільних тенденцій у розвитку України та Канади, що вирізняє їхні взаємини на фоні інших країн [15]. Ми погоджуємося з такою думкою.

Обидві країни впродовж тривалого періоду перебували у внутрішньосистемних асиметричних стосунках імперського характеру. Україну та Канаду об'єднує спільне колоніальне минуле. Канада виникла в результаті колонізації Північної Америки двома європейськими націями – французами та ангlosаксами. Тривала боротьба за контроль над цією територією призвела до включення Канади до складу Британської імперії. Як колонія, Канада була заселена британськими підданими та ангlosаксами, які поділяли спільну мову, культуру, традиції та ментальність із метрополією.

Водночас французькі колонізатори, які становили іншу частину канадського суспільства, були представниками окремої нації, що культурно й ментально не була інтегрована у британське середовище. Вони в більшій мірі відчували недоліки колоніального статусу Канади порівняно з ангlosаксами, які сприймали владу британської корони як свою. Для англomовної частини населення колоніальна спадщина асоціювалася з прогресом і стабільністю, що забезпечило міцний зв'язок із історичними та культурними традиціями метрополії.

Таке позитивне ставлення англосаксонської спільноти Канади сприяло ліберальній політиці Британії щодо колонії, яка була населена її співвітчизниками. Британія не мала необхідності руйнувати національну структуру канадського суспільства, оскільки вона була тісно пов'язана з англосаксонською спадщиною. Англомовні канадці зберегли глибокий історичний зв'язок із Великою Британією як своєю історичною та етнічною батьківщиною. Цей позитивний погляд на колоніальне минуле виконує для Канади роль зовнішнього стабілізатора, що допомагає зберігати національну ідентичність і незалежність [16].

Україна, подібно до Канади, також мала статус колонії в складі двох імперій. Зокрема, західна частина України в різні історичні періоди належала до Австро-Угорської імперії, а східна – до Російської. Як Франція в Канаді, Австро-Угорщина в Україні не здійснювала довготривалого панування. До того ж політика Австро-Угорської імперії щодо національних культур була доволі ліберальною, що сприяло швидкому і мирному процесу національного самоусвідомлення. У результаті цього народи Центральної Європи змогли перетворитися на самодостатні нації. Аналогічно, населення Західної України за цих умов досягло формування національної свідомості.

На противагу цьому, східна частина України, яка перебувала у складі Російської імперії, розвивалася в інших умовах. Російська імперія характеризувалася домінуванням ідеї великодержавності над національною свідомістю, що негативно впливало на формування української ідентичності, становлення суверенної державності та здійснення незалежної зовнішньої політики [15, с. 26].

Як зазначає Г. Перепелиця, унікальність відносин між Україною та Канадою значною мірою зумовлена українською діаспорою в Канаді [15]. На думку дослідника, важливим чинником формування спільноти є саме ця діаспора, що підкреслює специфіку українсько-канадських відносин. Зокрема, він наголошує, що серед характерних рис цих відносин варто виділити

історичні й демографічні аспекти, пов'язані з проживанням у Канаді значної української громади [15].

Науковець також висловлює думку, що завдяки цим зв'язкам Канада може виступати в ролі «патрона», підтримуючи інтереси України на міжнародній арені, зокрема у Європі [16, с. 26]. Однак існує й інша точка зору. Наприклад, Л. Чеховська [17, с. 42], аналізуючи особливі партнерські відносини у міжнародному праві, вважає, що ключовим чинником їх формування є не діяльність інституцій, а збіг проблемних питань. На її думку, особливі відносини часто виникають у відповідь на розвиток міжнародного співробітництва, яке в сучасних умовах іноді більше гальмує, ніж сприяє прогресу.

Ми схилиємося до першого підходу, оскільки вважаємо, що основа особливих партнерських відносин полягає у співпраці суб'єктів, які мають спільні цілі. Ці цілі не лише залежать від структури зовнішнього середовища, а й можуть формуватися завдяки впливу лобістських груп. У випадку українсько-канадських відносин значну роль відіграє саме українська діаспора, яка є однією з найорганізованіших та найактивніших громад Канади. Це дає їй змогу впливати на політичне та культурне життя країни [16, с. 27].

Ось повністю перефразований текст зі збереженням суті та посилань:

Значний внесок у дослідження сутності «особливого партнерства» з точки зору політичної науки зробив В.Ю. Макар. У своїй дисертації, вивчаючи партнерство між Україною та Канадою, він використовує такий підхід: «ідентичності держав і пов'язані з ними національні інтереси є інтерсуб'єктивними та формуються внаслідок міждержавної взаємодії» [18, с. 26]. Це дає підстави припустити, що автор трактує особливе партнерство як таке, що базується на спільній ідентичності держав та їхніх національних інтересах.

Спираючись на положення «Угоди про дружбу і співробітництво між Україною та Канадою» [19], яку Україна ратифікувала в лютому 1995 року,

В.Ю. Макар акцентує увагу на її ролі в розкритті змісту особливого партнерства. Він виділяє такі його характеристики, як довгостроковість, конструктивність і динамізм, а також підкреслює основи взаємної довіри, поваги, солідарності та співробітництва. В якості ціннісного фундаменту зазначаються відданість демократичним принципам та економічній свободі, а ключовими цілями – захист прав людини, поширення демократичних цінностей, досягнення соціальної справедливості й процвітання, а також утримання від використання сили, яка може загрожувати територіальній цілісності чи політичній незалежності [18, с. 214–215].

Як і Г. М. Перепелиця, В. Ю. Макар пов'язує «особливість» партнерства між Україною та Канадою із важливою роллю діаспори. Він зазначає, що «розвиток відносин особливого партнерства відображено в «Спільній Декларації про подальший розвиток відносин особливого партнерства між Україною та Канадою», яка визнає українську діаспору суб'єктом публічної дипломатії та ключовим чинником, що сприяє існуванню формату особливого партнерства» [18, с. 260–261]. Автор підкреслює, що «унікальність українсько-канадського співробітництва зумовлена діяльністю української діаспори, яка, виступаючи неекономічною групою впливу, активно залучена до формування двосторонніх відносин» [18, с. 3].

Цілком можна погодитися з цим твердженням, адже з моменту проголошення незалежності України представники української діаспори в Канаді прагнули налагодити постійні економічні, культурні та наукові зв'язки зі своєю батьківщиною. У 1992 році в Києві на Всесвітньому форумі українців було створено Українську всесвітню координаційну раду, яка спрямувала свою діяльність на об'єднання зусиль громадських і творчих організацій, а також окремих осіб задля збереження національної ідентичності діаспори. Вона також ініціювала дослідження актуальних проблем державного розвитку та популяризувала українську культуру й історію [20, с. 25].

Українська діаспора в Канаді змогла гармонійно інтегруватися в поліетнічне середовище країни, зберігаючи свою самобутність і ставши важливим партнером України у впровадженні демократичних реформ та укріпленні її позицій на міжнародній арені. Використовуючи різні інструменти впливу на міжнародну політику, вона реалізувала стратегію досягнення своїх цілей через формування політики країни перебування [21, с. 314]. Як одна з найбільш організованих громад у Канаді, українська діаспора відіграє значну роль у політичному житті цієї країни та виступає визначальним фактором у розвитку українсько-канадських відносин.

Крім того, українська діаспора сприяла формуванню позитивного іміджу України в Канаді, популяризуючи її внутрішню та зовнішню політику, що зміцнило взаємовигідні стосунки між державами [22, с. 12]. У результаті, 27 січня 1992 року були встановлені дипломатичні відносини між Україною та Канадою [23]. У 1994 році Канада стала першою державою, яка підписала з Україною Декларацію про особливе партнерство [24], підтвердивши готовність обох країн до поглиблення співпраці в різних сферах.

Отже, українсько-канадські відносини «особливого партнерства» стали важливим елементом геополітичної стратегії України в умовах війни з Росією. Підтримка Канади на різних фронтах дозволяє Україні не тільки зміцнити свою обороноздатність, але й впливати на міжнародну ситуацію, сприяючи поширенню правди про події в Україні та залученню міжнародної спільноти до дій. Це партнерство є прикладом того, як стратегічна співпраця між країнами, що мають спільні інтереси та цінності, може сприяти успішному подоланню глобальних викликів і підтримці стабільності в міжнародному контексті.

РОЗДІЛ 2

ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА КАНАДИ

2.1. Особливості військового співробітництва між Україною та Канадою

Військове співробітництво між Україною та Канадою є важливим елементом двосторонніх відносин, що активно розвиваються, особливо після початку російської агресії проти України в 2014 році. Канада, будучи одним з ключових союзників України, сприяє посиленню обороноздатності країни, надаючи військову допомогу, техніку, навчання та підтримку. Це співробітництво відзначається значною інституційною і технічною допомогою з боку Канади та підтримкою міжнародних ініціатив, спрямованих на забезпечення безпеки в Європі.

Проблема двостороннього співробітництва та стратегічного партнерства між Україною та Канадою полягає в його декларативній природі та бюрократичних бар'єрах. Під бюрократією мається на увазі те, що західні партнери часто розглядають це як «реформи», що необхідно реалізувати. Це явище пояснюється тим, що Україна не завжди успішно виконує зобов'язання щодо проведення ефективних реформ, через що темпи співпраці уповільнюються або припиняються в окремих сферах. Оскільки більшість міждержавних відносин здійснюються через структури НАТО, особливо актуальним є питання реформування сектору безпеки та оборони в Україні. Важливо визначити та ретельно проаналізувати основні напрямки розвитку партнерства між Україною та Канадою у військовій сфері, а також оцінити можливі сценарії двосторонніх відносин у цьому контексті.

Беззаперечно, двосторонні відносини між Канадою та Україною мають велике значення для обох країн, особливо в контексті безпеки та оборони.

Порядок денний цих відносин охоплює різноманітні питання, і Канада від самого початку здобуття Україною незалежності стала одним з небагатьох західних партнерів, готових до активної співпраці. У галузі військового співробітництва Канада є одним із основних партнерів України.

З 2015 року було реалізовано численні ініціативи, спрямовані на підтримку української армії, включаючи не лише фінансову допомогу, а й навчання військових, постачання нелетальної техніки, що допомагає українським військовим захищати кордони.

Серед таких технологій можна відзначити польові комунікаційні системи, мобільні госпіталі, медичне обладнання для польових умов та прилади нічного бачення. Крім того, важливою складовою військової допомоги є програма Police Training Assistance Project (PTAP), започаткована в 2016 році для допомоги у реформуванні правоохоронних органів. На політичному рівні Канада активно підтримує Україну у питаннях зміцнення суверенітету та оборони, засуджуючи анексію Криму та окупацію частини Донбасу. Підтримка з боку Канади включає регулярні зустрічі на найвищому рівні, зокрема численні телефонні розмови між президентом України та прем'єр-міністром Канади, що підтверджує готовність канадського уряду до подальшого розвитку співпраці [25].

З 2015 року канадські військові перебувають на території України, де проводяться спільні навчання та тренінги. Зокрема, з 2017 року уряд Канади продовжив операцію до 2019 року, а в 2018 році була підписана угода про технічне співробітництво. Програма UNIFIER продовжувалась до 2022 року, а пізніше була продовжена до 2025 року. Спільні тренування канадських та українських військових відбуваються регулярно, зокрема на Яворівському полігоні в 2021 році. Важливим аспектом є не лише допомога в розвитку Збройних сил України, а й загальний внесок у міжнародну безпеку, що підтверджується активною участю обох країн у рамках НАТО та спільних операціях [26].

Розширення та зміцнення співпраці між Україною та Канадою відкриває безліч можливостей, особливо в умовах активного ведення війни на території України. У цьому контексті можна виділити три ключові стратегії, спрямовані на поглиблення двосторонніх відносин та вдосконалення співпраці. Ці підходи базуються на цінностях, що відповідають загальноприйнятим принципам Канади (Рисунок 2.1.).

Рисунок 2.1. Ключові стратегії поглиблення двосторонніх відносин та вдосконалення співпраці



Джерело: сформовано на основі [27–29].

Перша стратегія полягає у «зміцненні внутрішньої відповідальності України перед міжнародними партнерами, зокрема Канадою». Вона передбачає необхідність реалізації реформ, запропонованих Канадою, таких як реформи в правоохоронних органах, судовій системі та соціальних структурах, що є важливими для розвитку відносин між державами [27]. Хоча в умовах війни реалізація цих змін є складною, її успіх дозволить побудувати ефективний діалог з Канадою, що сприятиме розвитку військової співпраці.

Наприклад, це може призвести до отримання нових видів зброї, важливих для оборони України [28; 26].

Другий варіант – «продовження наявного курсу співпраці». Цей підхід є доцільним, якщо Україна вважає поточний рівень військової співпраці з Канадою достатнім і не потребує значних змін. У такому випадку важливо розвивати співпрацю в інших сферах, зокрема допомогу біженцям, лікування та реабілітацію українських військових.

Третя стратегія, «розвиток пропозицій для посилення двосторонньої співпраці», передбачає формування ініціатив для зміцнення військових і економічних зв'язків між Україною та Канадою. Особливо важливою є співпраця в рамках НАТО, де українські та канадські військові беруть участь у спільних навчаннях. Враховуючи, що обидві країни є морськими державами, можна було б також розвивати стратегії безпеки в Чорноморському регіоні, що є стратегічно важливим для обох країн.

Незважаючи на важливість військової співпраці між Україною та Канадою, існують проблеми, які можуть негативно вплинути на розвиток партнерських відносин. Тому важливо ретельно визначити напрями співпраці, розробити стратегію двосторонніх відносин і запропонувати конкретні ініціативи з українського боку. Реалізація реформ, що пропонує Канада, є важливою складовою частиною «всебічного стратегічного співробітництва», оскільки канадські партнери прагнуть бачити в Україні відповідального і потужного актора, готового до розвитку в усіх сферах [29].

Оскільки основна частина співпраці між Україною та Канадою здійснюється через НАТО, поглиблення партнерських відносин має важливе значення для євроатлантичної інтеграції України. Для цього необхідно не лише визначити проблеми та можливості їх вирішення, але й продемонструвати політичну волю українського керівництва, щоб перевести співпрацю на більш практичний рівень.

Отже, співробітництво між Україною та Канадою у військовій сфері є одним із найбільш важливих та ефективних аспектів двосторонніх відносин. Канада активно сприяє посиленню обороноздатності України через різноманітні програми, зокрема через Операцію UNIFIER, яка включає в себе навчання українських військовослужбовців за стандартами НАТО. Канада також постачає Україні необхідну військову техніку та матеріальну допомогу, що дозволяє зміцнювати українські Збройні сили та підвищувати їх ефективність. Це співробітництво має велике стратегічне значення не тільки для України, але й для забезпечення стабільності в Євразії.

2.2. Співробітництво України та Канади у військово-політичній та безпековій сферах

На даний момент Україна та Канада підтримують міцні відносини, що здобули статус особливого партнерства. Однак, значення двосторонніх зв'язків, особливо у галузі військово-політичного співробітництва, змінилося після незаконної анексії Криму Росією та початку військових дій на сході України. Військова агресія Росії стала однією з найбільших загроз національній безпеці України. В цих умовах Канада стала важливим міжнародним союзником України, а розвиток співпраці з Канадою став пріоритетом зовнішньої політики нашої країни. Згідно з положеннями Стратегії національної безпеки України, головними напрямками є посилення оборонної спроможності, зміцнення міжнародної підтримки та ефективне використання міжнародної допомоги. Також важливо для України зберегти міжнародний тиск на агресора з політичних, економічних та правових аспектів [30]. Співпраця з Україною дозволяє Канаді підкреслити її статус впливового міжнародного актора, що прагне до мирного вирішення конфліктів і забезпечення міжнародної безпеки. Взаємодія між двома країнами ґрунтується на спільних цінностях та інтересах, зокрема захист прав людини та територіальної цілісності [31].

Протягом багатьох років Україна та Канада підписали низку угод і меморандумів, що охоплюють різні сфери співпраці. Одним із таких важливих документів стала Декларація «Про особливе партнерство», підписана в 1994 році, з подальшим поновленням у 2001 та 2008 роках. Це відображає підтримку Канадою розвитку України та важливість двосторонньої співпраці для забезпечення глобальної стабільності. Підписання «Дорожньої карти українсько-канадських відносин» у 2009 році стало значним кроком у напрямку поглиблення співпраці, зокрема в питаннях політики та безпеки. У цьому документі Канада підтвердила свою підтримку вступу України до НАТО та зобов'язалась сприяти Україні разом з іншими країнами Альянсу в досягненні цієї мети. Канада неодноразово наголошувала, що серед західних держав вона має найтісніші зв'язки з Україною і підтримує її суверенітет, включаючи право самостійно визначати свою долю без зовнішнього втручання. Важливо також відзначити, що Канада була однією з перших країн Великої сімки, яка розпочала політичний діалог з Україною та активно сприяла її інтеграції в міжнародне співтовариство [32].

З 1991 року уряд Канади активно підтримував Україну у побудові демократичного суспільства, реформуванні політичної системи та прагненні до європейської та євроатлантичної інтеграції. Канада інвестувала значні дипломатичні та фінансові ресурси для підтримки демократичних змін в Україні, зокрема під час Помаранчевої революції 2004 року, коли канадські спостерігачі допомогли забезпечити чесні вибори та сприяли розвитку громадянського суспільства [33]. Також варто згадати, що у разі відмови офіційного Києва підписати Угоду про асоціацію з ЄС, Канада швидко відреагувала, скасувавши заплановану зустріч керівництва України з канадськими представниками, оскільки вважала європейську інтеграцію невід'ємною частиною демократичних реформ в Україні. Реакція Канади на насильницьке розгону протестів на Майдані в 2013 році також була різкою:

уряд Канади засудив дії української влади, підкреслюючи порушення фундаментальних прав, таких як свобода слова та свобода мирних зібрань.

Після подій 2013–2014 років, включаючи Революцію гідності, незаконну анексію Криму та подальшу військову агресію Російської Федерації, відносини між Україною та Канадою зазнали значних змін. Російська агресія поставила під загрозу міжнародну безпеку та стабільність у регіоні, що вплинуло на розвиток військово-політичного співробітництва між двома країнами. Позиція Канади визнала Росію агресором, що підштовхнуло ефективну співпрацю, спрямовану на надання політичної, дипломатичної, безпекової та військово-технічної підтримки Україні [34]. Канада активно підтримує територіальну цілісність України, відмовляючись визнавати незаконну анексію Криму та засуджуючи політику Росії щодо України, що знаходить відображення у численних офіційних заявах канадських урядовців [35]. Важливу роль у відстоюванні інтересів України на міжнародній арені відіграє публічна підтримка Канадою українських позицій, зокрема від таких високопосадовців, як экс-прем'єр-міністр С. Гарпер і теперішній прем'єр Дж. Трюдо, а також міністри закордонних справ, серед яких Х. Фріленд і Ф.-Ф. Шампань.

Канада стала однією з перших країн, яка запропонувала санкції проти Росії, і з 2014 року неодноразово їх посилювала. Санкції охоплюють широке коло осіб, які порушують територіальну цілісність України, зокрема російських посадовців, представників сепаратистських організацій, а також ключові сектори економіки, такі як банківський, оборонний і енергетичний [35]. Крім того, з 2015 року Канада заборонила будь-які торговельні та інвестиційні операції з незаконно окупованим Кримом.

Одним із важливих етапів у розвитку двосторонніх відносин стало посилення високого рівня діалогу між Україною та Канадою. Президент України П. Порошенко здійснив офіційні візити до Канади в 2014 та 2017 роках, а прем'єр-міністри Канади, С. Гарпер і Дж. Трюдо, неодноразово

відвідували Україну, підкреслюючи підтримку української держави та підписуючи угоду про Зону вільної торгівлі, яка стала важливим економічним і політичним кроком для України [33].

Канада також активно підтримує демократичні зміни в Україні, зокрема через політичну, фінансову та технічну допомогу в реалізації реформ. Важливими напрямками підтримки стали конституційні, виборчі, судові та антикорупційні реформи, а також реформа децентралізації. У 2019 році Канада організувала третю Міжнародну конференцію з питань реформ в Україні, яка зібрала учасників з 37 країн світу для підтримки процесу реформування та євроатлантичної інтеграції України [36].

У військовій сфері співпраця між Україною та Канадою стала стратегічно важливою для забезпечення національної безпеки України в умовах агресії з боку Росії. З 2014 року Канада активно надавала Україні допомогу, включаючи фінансування на суму близько 700 млн доларів США для підтримки військових і оборонних потреб України. Ця допомога є важливою складовою забезпечення стабільності та безпеки в регіоні та в світі загалом [37].

Одним з напрямків канадської підтримки України у військово-політичній сфері є проведення навчальних операцій і підвищення кваліфікації українських військових. Операція UNIFIER, розпочата у вересні 2015 року, стала важливою частиною зусиль Канади з підтримки української безпеки, стабільності та суверенітету. Канадські збройні сили працюють у координації з США та іншими країнами через Спільну багатонаціональну комісію, яка включає Канаду, Литву, Польщу, Україну, Великобританію, США, Данію та Швецію. Канада стала частиною цієї комісії з січня 2015 року. Операція UNIFIER зосереджена на навчанні українських сил безпеки для підвищення їхніх можливостей у різних сферах, таких як стрільба, тактика піхоти, робота з ручними кулеметами, стрільба з укриттів та знешкодження саморобних вибухових пристроїв. У рамках операції Канада відправляє до України близько

200 своїх військових, яких ротація змінює кожні шість місяців. Станом на 30 вересня 2021 року понад 30 тисяч військових та силовиків, включаючи Нацгвардію України, пройшли навчання через 623 курси, організовані з початку місії в 2015 році. На сьогоднішній день канадські збройні сили навчили 1951 члена Національної гвардії України [38].

У 2019 році місія UNIFIER була продовжена до березня 2022 року. З моменту її запуску місія значно розширила знання та навички українських військових. Українські військові діляться з канадцами досвідом ведення війни проти однієї з найбільших армій світу і надають інформацію про тактику Росії. За оцінками Міністерства закордонних справ Канади, ця місія є стратегічно важливою, оскільки дозволяє Канаді брати активну участь у підтримці країни, що перебуває на передовій боротьби між Росією та Заходом [39]. Окрім операції UNIFIER, канадські збройні сили також активно співпрацюють з українськими силами через Програму військової підготовки та співробітництва – масштабну ініціативу оборонної дипломатії, що зміцнює двосторонні оборонні відносини Канади з країнами, важливими для її стратегії. Україна є найбільшим отримувачем допомоги в рамках цієї програми, через яку з 1993 року пройшли навчання понад 2500 українських військових [40].

Ще одним важливим напрямом співпраці між Україною та Канадою у сфері оборони є військово-технічна допомога, яку Канада надає українським оборонним силам. В Україні ця допомога займає ключову позицію серед отримуваних міжнародних поставок і включає в себе технічні засоби для тактичного зв'язку, нелетальні види зброї, мобільні польові госпіталі, обладнання для знищення вибухонебезпечних боєприпасів, медичні комплекти, бронежилети та шоломи з кевлару. Це обладнання допомагає збройним силам України покращувати свою ефективність, не перевантажуючи державний бюджет [41]. Канада разом з США, Великобританією та Литвою входить до групи основних країн, що забезпечують найбільшу підтримку

Україні в оборонному контексті. Важливим кроком співпраці стало надання Україні доступу до канадського ринку зброї у 2017 році. Україна була включена до списку країн, що мають право на експорт певних типів зброї, отримавши сорокове місце в цьому переліку. Міністр оборони Канади Харджит Саджан підкреслив, що дозвіл на продаж зброї – це лише частина більшої стратегії надання Україні необхідної підтримки [42]. Хоча експорт зброї залишається під суворим контролем, включення України до цього списку дозволяє канадським оборонним компаніям звертатися до українського Міністерства закордонних справ з запитами на експорт спеціалізованого обладнання, як-от постачання високоточних снайперських гвинтівок [43].

Окрім двосторонньої допомоги Збройним силам України, Канада активно співпрацює з міжнародними організаціями, включаючи НАТО. З 2014 року Канада бере участь у ініціативах, що підтримують безпеку та стабільність у Центральній та Східній Європі. У питанні інтеграції України до НАТО Канада підтримує політику «відчинених дверей» для нашої держави та наголошує на важливості приведення українських військових стандартів до стандартів НАТО. Підтримка Канадою української обороноздатності в рамках НАТО включає також допомогу у військово-технічному розвитку. У вересні 2021 року в Україні розпочались масштабні військові навчання Rapid Trident 2021, в яких брали участь понад 10 000 військових з країн НАТО, включаючи Канаду [44]. Головною метою навчань було підвищення оборонних можливостей України. Навчання проходили на Яворівському військовому полігоні, який є найбільшим у Східній Європі. Це дозволяє Україні продовжувати зміцнювати свої Збройні сили завдяки практичній допомозі Канади та інших країн. 12 червня 2020 року Україна стала частиною Програми розширених можливостей НАТО, що є важливим кроком для поглиблення військової співпраці з Альянсом, а також участі у навчаннях та міжнародних місіях під його керівництвом [45].

Таким чином, співробітництво між Україною та Канадою в військово-політичній та безпековій сферах є важливим елементом міжнародної підтримки України. Канада активно підтримує Україну в її прагненнях до інтеграції в НАТО та ЄС, забезпечує військову та технічну допомогу, зокрема в питаннях кібербезпеки, реформування правоохоронних органів та боротьби з тероризмом. Водночас, Канада виступає на міжнародних форумах за підтримку суверенітету та територіальної цілісності України, що є важливим для зміцнення міжнародної безпеки. Таким чином, співробітництво у цих сферах допомагає Україні зміцнювати свої оборонні спроможності, стабільність та демократію.

РОЗДІЛ 3

ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА КАНАДИ

3.1. Розвиток торговельно-економічних українсько-канадських відносин

Торговельно-економічна співпраця між Україною та Канадою має важливе значення для обох країн, адже сприяє посиленню економічної стійкості та розширенню ринків збуту. Підписання Угоди про вільну торгівлю стало ключовим етапом у розвитку відносин, відкривши нові можливості для експорту та імпорту, а також для залучення інвестицій.

SMCA (англ. United States-Mexico-Canada Agreement) – угода про зону вільної торгівлі між США, Мексикою та Канадою, яка прийшла на зміну Північноамериканській угоді про вільну торгівлю (NAFTA). Документ набув чинності 1 липня 2020 року, створивши одну з найбільших зон вільної торгівлі у світі. Вона охоплює приблизно 500 мільйонів людей і має сукупний ВВП близько 30 трлн доларів США, що становить майже 30% світової економіки станом на 2022 рік [46]. Переукладення угоди частково було викликане передвиборчими обіцянками президента США Дональда Трампа, який під час своєї кампанії у 2016 році назвав NAFTA «найгіршою торговельною угодою в історії США» [47].

USMCA часто називають «NAFTA 2.0» або «Новою NAFTA», оскільки угода зберігає більшість положень попередньої, але також включає низку суттєвих змін. Ці зміни охоплюють автомобільну галузь, трудові та екологічні стандарти, цифрову торгівлю, інтелектуальну власність, інвестиції, підприємництво та валютну політику. Зміни зумовлені необхідністю адаптації до сучасних економічних реалій та вирішення проблемних аспектів співпраці між країнами. Наприклад, тепер для безмитної торгівлі автомобілями у

країнах-учасниках угоди потрібно виробляти 75% деталей транспортних засобів (замість 62,5%), а також 70% сталі й алюмінію. Це було спрямовано на збільшення виробництва автозапчастин у Північній Америці, обмежуючи імпорту дешевших деталей із таких країн, як Німеччина, Японія, Південна Корея та Китай.

Ще однією новацією стала вимога, щоб 40–45% автозапчастин для будь-якого безмитного транспортного засобу вироблялися на заводах із заробітною платою не менше 16 доларів США за годину. Це рішення мало на меті підвищення заробітних плат у Мексиці, а також мінімізацію стимулів для перенесення виробництва із США та Канади до цієї країни. Крім того, USMCA зобов'язує забезпечувати кращий захист працівників, блокувати імпорту товарів, виготовлених за допомогою примусової праці, та створювати механізми контролю за виконанням цих правил [48; 46].

Важливим доповненням стало впровадження «положення про припинення дії» (англ. «sunset clause»), що передбачає 16-річний термін дії угоди. Однак кожні шість років країни повинні переглядати досягнення угоди. Якщо всі три держави погоджуються, угоду продовжують на наступні 16 років із регулярними переглядами. У разі відмови однієї зі сторін, щорічні зустрічі для обговорення умов угоди тривають до закінчення терміну її дії [49].

Відносини України з країнами-учасниками USMCA почали формуватися після визнання незалежності України. Хоча було укладено низку двосторонніх угод, через географічну віддаленість і різний рівень розвитку ці відносини залишалися обмеженими. Після початку війни 24 лютого 2022 року Україна і країни Північної Америки значно переглянули свої торговельно-економічні зв'язки. У майбутньому розширення взаємного доступу до ринків може стати одним із пріоритетів співпраці на наступні роки й десятиліття.

Єдиний документ, який би регулював торговельно-економічну співпрацю між Україною та країнами USMCA, наразі відсутній. Натомість взаємодія з кожною країною здійснюється окремо. На сьогодні основним

документом, що визначає відносини між Україною та США, є Хартія стратегічного партнерства між Україною та США (2021 р.) [50]. Взаємодія з Канадою регламентується Угодою про вільну торгівлю між Україною та Канадою (CUFTA), яка набула чинності 17 травня 2024 року [51]. Щодо Мексики, ключовим документом є Угода про торговельно-економічне співробітництво між урядами України та Мексиканських Сполучених Штатів, ратифікована 20 жовтня 2004 року [52].

Відсутність угоди про вільну торгівлю зі США частково компенсувала Генералізована система преференцій США (англ. U.S. Generalized System of Preference, GSP), що дозволяла Україні експортувати понад 3500 найменувань товарів без сплати мит. Проте дія цієї програми завершилася 31 грудня 2020 року, і уряд США вперше з 1974 року не продовжив її. Однак є ймовірність її поновлення, враховуючи пропозиції конгресменів щодо продовження програми або внесення до неї змін із новими вимогами. За час дії GSP Україна експортувала до США товари та сировину на суму 53 млн дол. США [53].

За умовами CUFTA Канада скасувала мита на 98% українських товарів, а Україна — на 72% канадських. З 9 липня 2022 року Канада також запровадила нульові мита на 99,9% українського імпорту. Оновлена угода передбачає положення про транскордонну торгівлю послугами, фінансові послуги, інвестиції, тимчасовий в'їзд для бізнесменів, телекомунікації, зміни в регуляторній політиці, включно з гендерними питаннями, підтримку малих і середніх підприємств, а також права корінних народів. Ця угода спрямована на інтеграцію українського бізнесу у глобальні ланцюги постачання, зокрема через нові правила походження товарів, які дозволяють використовувати компоненти з ЄС, Великобританії чи Ізраїлю для безмитного експорту до Канади.

Український експорт до країн Північної Америки характеризується значною часткою продукції з низькою доданою вартістю, тоді як імпорт, навпаки, включає товари з високою доданою вартістю. Це негативно впливає

на розвиток національної економіки. Водночас експорт послуг частково компенсує цей дисбаланс. Проблема сировинної орієнтації експорту характерна не лише для співпраці з країнами USMCA, що підтверджує загальну сировинну спеціалізацію українського експорту.

Спільні проєкти українських компаній із підприємствами США та Канади охоплюють енергетику, авіакосмічну галузь, машинобудування, науково-виробничий сектор та ІТ. Зокрема, в енергетичній галузі співпраця відбувається між НАЕК «Енергоатом» і компаніями Westinghouse Electric Company, Holtec International, Cameco, Radics LLC, Curtiss-Wright Corporation, ПАТ «Центренерго» і Xcoal Energy and Resources. В авіакосмічній сфері партнерство включає ДП «Антонов» із Pratt & Whitney Canada, CMC Electronics, Honeywell, а також ДП «Конструкторське бюро «Південне» ім. М. К. Янгеля» із Maritime Launch Services Ltd. У машинобудуванні співпрацюють ПАТ «Укрзалізниця» та General Electric Transportation. ІТ-індустрію України підтримують інвестиції від Blue&Yellow Heritage Fund, USAID CEP, WNISEF, Google, Microsoft та Amazon.

Мексиканські компанії також співпрацюють із українськими в енергетиці. Наприклад, підприємства АТ «Українські енергетичні машини» (раніше АТ «Турбоатом») та АТ «Електроважмаш» брали участь у будівництві мексиканських гідроелектростанцій «Агуамільпа», «Сан-Рафаель», «Ель Кахон» і «Ла Йеска».

США, Канада та Мексика є перспективними ринками для України. Попри різноманітну структуру торговельних відносин, пріоритетними залишаються високотехнологічні галузі, які демонструють значний потенціал для подальшого розвитку. США вже сьогодні є ключовим торговельним партнером України в експорті послуг, зокрема в ІТ, фінансовій та бізнес-сферах, які забезпечують високу додану вартість. Це сприяє не лише розвитку українсько-американських економічних відносин, а й загальному зміцненню економіки.

Зростання популярності українських товарів і послуг на американському ринку може позитивно вплинути на їхню конкурентоспроможність і попит у інших країнах. Україна має великий потенціал для співпраці в таких галузях, як «зелена» та ядерна енергетика, авіакосмічна промисловість, машинобудування та військові технології, які вже демонструють помітний прогрес.

На ринках США та Канади великою популярністю користується персоналізована продукція, зокрема меблі, вироби зі шкіри, окуляри. Українські підприємці вже успішно експортують ці товари, що відкриває перспективи для подальшого розвитку [54]. Варто зазначити, що одним із ключових аспектів зміцнення міждержавної торгівлі та підвищення репутації українських товарів є просування на міжнародний ринок національних брендів. Їхня унікальність та якість сприяють популярності серед зірок у США, які активно рекламують ці бренди по всьому світу. Серед таких брендів виділяються FROLOV, Ruslan Baginskiy, CULTNAKED, ZHILYOVA, Gunia Project тощо [55]. Це не лише сприяє покращенню торгівельних відносин, але й формує позитивний імідж України як бренду.

Серед основних перешкод для розвитку торговельно-економічної співпраці між Україною та країнами USMCA (США, Канадою, Мексикою) можна виділити такі чинники, як корупція, низька ефективність урядових структур, недовіра споживачів з цих країн до української продукції та висока інфляція, що частково обумовлена війною. Також слід враховувати жорсткі регуляторні вимоги на ринках США і Канади, які через синхронізацію законодавства в рамках USMCA поширюються і на Мексику. Хоча обсяги торгівлі товарами між Україною та Мексикою перевищують обсяги з Канадою, рівень відносин із Канадою значно вищий, що підтверджує угода про економічну співпрацю, укладена ще у 2004 році і з того часу не оновлювана. Однак розвиток відносин із Мексикою ускладнюється її нейтральною позицією щодо війни між Росією та Україною.

Для активізації торгівлі та економічної співпраці з країнами USMCA варто застосовувати такі заходи:

- Підвищення якості українських товарів і послуг, оскільки ці ринки є висококонкурентними.
- Упровадження новітніх технологій для збільшення ефективності виробництва.
- Ефективне просування української продукції за допомогою діаспор, зокрема з акцентом на їхні потреби.
- Створення спільних підприємств або посилення співпраці з компаніями з Північної Америки.
- Детальний аналіз ринків та уподобань споживачів цих країн. У цьому контексті перспективним є збільшення постачання та реклами органічної, вегетаріанської, веганської чи кошерної продукції, особливо в США, де попит на такі товари дуже високий.
- Посилення державної підтримки українських підприємств, які прагнуть виходу на ці ринки.
- Розвиток наукоємних галузей виробництва, зокрема у сфері оборонної промисловості.

Отже, розвиток торговельно-економічних відносин між Україною та Канадою демонструє стабільну позитивну динаміку. Взаємодія у таких галузях, як сільське господарство, технології, енергетика та медицина, сприяє зміцненню двосторонніх зв'язків. Завдяки вигідним умовам Угоди про вільну торгівлю та активній підтримці з боку урядів обох країн, українсько-канадське партнерство має всі передумови для подальшого розширення.

3.2. Аналіз економічних зв'язків між Україною та Канадою

Економічні зв'язки між Україною та Канадою розвиваються на основі взаємодоповнюваності ресурсів та потреб обох країн. Україна виступає постачальником сировини та продуктів аграрного сектору, тоді як Канада

надає технологічну підтримку та інвестує в інноваційні галузі української економіки. Аналіз цих зв'язків дозволяє краще зрозуміти перспективи подальшої співпраці.

Українсько-канадське співробітництво розпочалося з офіційного визнання незалежності України у грудні 1991 року, а також із встановлення дипломатичних відносин у січні 1992 року. Важливим кроком у розвитку взаємин стало підписання у 1994 році «Спільної декларації про особливе партнерство між Україною та Канадою». В подальшому двостороннє партнерство охоплювало такі напрями, як торговельно-економічна, науково-технічна, культурно-гуманітарна та міжрегіональна співпраця.

У 2009 році стартувала робота над угодою про створення зони вільної торгівлі (ЗВТ). Науковці виділяють низку факторів, які сприяли укладенню такої угоди [56]:

- спільність стратегічних цілей країн-партнерів;
- наявність історично сформованих мовних, релігійних зв'язків;
- схожість соціально-економічної структури національних економік;
- відкритість до розширення міжнародної торгівлі;
- розуміння переваг, які надає усунення митних тарифів та нетарифних бар'єрів.

Варто відзначити, що Україна вже має досвід укладення та виконання як двосторонніх угод про вільну торгівлю, так і угод про зони вільної торгівлі з регіональними об'єднаннями країн. Цей досвід дозволяє Україні ефективно адаптуватися до різних економічних умов і забезпечувати взаємні вигоди в торгівлі. Зокрема, угоди з ЄС, Канадою та іншими країнами не лише сприяють доступу до нових ринків, але й стимулюють модернізацію внутрішнього виробництва, підвищення конкурентоспроможності українських товарів. Крім того, участь у таких угодах відкриває можливості для залучення інвестицій, розширення співпраці в сферах науково-технічного розвитку та інновацій.

Шлях до підписання угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою вимагав багаторічної співпраці та узгодження її основних положень. За підсумками шести раундів переговорів у липні 2020 року було досягнуто фінальної домовленості, яка отримала підпис у липні 2021 року. ВРУ ратифікувала цю угоду у березні 2022 року (Таблиця 3.2.).

Таблиця 3.2. Структура Угоди (CUFTA)

Розділ	Назва	Опис
Преамбула	Загальні положення	Визначає цілі, принципи та основи співробітництва між сторонами.
Розділ 1	Загальні визначення	Містить визначення ключових термінів, що використовуються в угоді.
Розділ 2	Торговельний режим для товарів	Включає правила доступу до ринків, тарифи, мита та митні процедури.
Розділ 3	Правила походження	Регламентує критерії визначення країни походження товарів.
Розділ 4	Технічні бар'єри в торгівлі	Визначає стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності.
Розділ 5	Санітарні та фітосанітарні заходи	Включає положення щодо безпеки харчових продуктів, здоров'я рослин та тварин.
Розділ 6	Торгівля послугами	Описує умови доступу до ринку послуг, включаючи тимчасову мобільність осіб.
Розділ 7	Інвестиції	Регулює права та обов'язки інвесторів та механізми захисту інвестицій.
Розділ 8	Захист прав інтелектуальної власності	Передбачає зобов'язання щодо охорони та забезпечення прав інтелектуальної власності.
Розділ 9	Екологія та трудові стандарти	Установлює зобов'язання сторін щодо дотримання екологічних та трудових норм.
Розділ 10	Публічні закупівлі	Регламентує умови участі в державних тендерах та доступу до ринків державних закупівель.

Розділ 11	Вирішення спорів	Визначає процедури вирішення спорів між сторонами.
Розділ 12	Адміністративні положення	Містить механізми управління та нагляду за виконанням угоди.
Додатки	Спеціальні положення	Містить специфічні зобов'язання для окремих секторів або товарних груп.

Джерело: [57]

На думку Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та дослідників [58], Угода сприяє наступному:

- підтримці виходу українських підприємств на канадський ринок і зміцненню економічного та торговельного співробітництва між двома країнами;
- зменшенню витрат на операційну діяльність для суб'єктів господарювання;
- стимулюванню виробничої кооперації;
- відкриттю можливостей участі в державних закупівлях у Канаді;
- поглибленню стратегічних відносин;
- інтеграції у глобальні виробничі ланцюги.

Відповідно до положень Угоди, відбувається лібералізація доступу до ринків обох країн (Додаток А). Це дозволяє українським експортерам постачати продукцію до Канади [57] зі ставкою мита 0% для 98% товарів, включаючи:

- усі види сільськогосподарської продукції (за винятком обсягів понад встановлену квоту, для яких ставка 0% діє в межах квоти). Це стосується таких товарів, як птиця (включаючи заморожену), яловичина, телятина, свинина, молочні продукти (молоко, вершки, масло, йогурт), яйця, сир, цукор, арахісове масло;
- усі промислові товари, за винятком автомобілів, для яких передбачено поступову лібералізацію протягом семи років.

Канадські експортери також отримують можливість постачати продукцію до України зі ставкою мита 0%, зокрема:

- продукцію агропромислового комплексу та харчової промисловості (рибу, морепродукти, крупи, олійні культури, арахіс, шоколад, хлібобулочні та кондитерські вироби, вино, пиво);
- промислові товари (текстиль, побутова техніка, електрообладнання, вироби з металу).

Для окремих груп товарів передбачено поступове зниження ввізного мита до 0%, наприклад:

- протягом трьох років: агропродукція (живі вівці, птиця, яловичина, баранина, горіхи, сир, маргарин, соуси); промислові товари (будматеріали, інструменти, деталі літаків);
- протягом п'яти років: свинина, олійні культури, рослинні жири; промислові товари (електрообладнання, мотоцикли, фотоапарати);
- протягом семи років: свинина, птиця, яйця, молоко, мед, овочі; промислові товари (автомобілі, трактори, запчастини).

Часткова лібералізація передбачає введення квот на певні товари, зокрема заморожене м'ясо, сало, масло. Цукор виключений із системи вільної торгівлі.

Угода наразі охоплює лише торгівлю товарами, однак, за результатами перших двох років її реалізації, можуть бути включені інвестиції та послуги. Створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою є кроком до зміцнення двостороннього партнерства, підвищення конкурентоспроможності та інтеграції у глобальні ринки.

З урахуванням досвіду укладення подібних угод з іншими країнами, Україна прагне розвивати торговельні відносини з Канадою, представником Північної Америки. За оцінками економістів, лібералізація торгівлі сприятиме зростанню українського експорту на 3,5%. Одним із перспективних напрямків є використання широкомасштабної угоди між ЄС і Канадою для інтеграції українських виробників у глобальні ланцюги створення доданої вартості.

Таким чином, економічні зв'язки між Україною та Канадою показують високий рівень взаємодії в ключових галузях. Канадські інвестиції допомагають розвивати інфраструктуру, агробізнес і технології в Україні, у той час як українські товари знаходять стабільний попит на канадському ринку. Виклики, пов'язані з логістикою та економічною адаптацією, можна подолати через активний діалог і спільні ініціативи.

3.3. Перспективи розвитку українсько-канадських партнерських відносин на сучасному етапі

У сучасних умовах стратегічне партнерство між Україною та Канадою набуває особливого значення. Економічне співробітництво доповнюється культурними та науковими зв'язками, що відкриває нові горизонти для обох країн. Аналіз перспектив дозволяє визначити ключові напрями, які сприятимуть зміцненню партнерства.

Канада розглядає Україну як важливого міжнародного партнера, що готовий підтримувати основні політичні цінності та пріоритети країни. Обравши шлях європейської та євроатлантичної інтеграції, Україна фактично підтвердила свою готовність розділяти основні цінності та підходи своїх нових партнерів. Обидві країни прагнуть захищати загальні для євроатлантичної спільноти принципи, а також докладати зусиль для зміцнення миру та безпеки у світі та в своєму регіоні [60, с. 233–234]. Канадське суспільство та уряди різних юрисдикцій виявляють безпрецедентну підтримку України, зокрема, у вигляді «гуманітарного націоналізму», який виявляється в ставленні до українців, що прибули до Канади після початку російської агресії. Підтримка, яку надають канадці, відображається у численних символах на підтримку України, таких як прапори, що майорять на вулицях, та на автомобілях. Більше того, уряд Канади активно підтримує Україну в міжнародній політиці, і дані показують, що саме українці отримують найбільшу допомогу серед інших

груп біженців, як-то афганці чи сирійці, з широкою підтримкою громадянського суспільства [61].

Цей рівень підтримки також знаходить відображення в розмаїтті напрямків співпраці між Україною та Канадою, які включають військову, економічну, медичну, культурну та освітню сфери. Від початку повномасштабного вторгнення Росії Канада проявила велику активність у використанні своїх ресурсів для реагування на загрози, що виникли. Зокрема, з 24 січня по 3 серпня 2022 року Канада стала п'ятим найбільшим постачальником військової допомоги в Україну, третім – гуманітарної допомоги та четвертим за величиною постачальником фінансових ресурсів. Важливою складовою канадської підтримки є її роль у зміцненні обороноздатності України, зокрема через участь у проекті UNIFIER, який був започаткований у 2015 році за запитом українського уряду. У 2023 році цей проект був розширений і продовжений до 2026 року. Канадські Збройні сили (CAF) забезпечують тактичне навчання для українських солдатів, в тому числі з питань стрільби, навігації в умовах конфлікту, розпізнавання вибухових загроз і тактичного командування. Канада також активно підтримує навчання щодо знешкодження вибухових пристроїв та навчання медиків і військової поліції. Завдяки підтримці Канади, значну частину навчань проводять безпосередньо для українських сил безпеки, а канадці виступають в ролі радників і інструкторів. Зараз у рамках Операції UNIFIER понад 300 канадських військових виконують різні функції, зокрема забезпечення та координацію навчань і доставку військової допомоги Україні [62].

Завдяки продовженню надання військової підтримки, Канада стала важливим гравцем у зміцненні оборони України. Вона постачає Україні сучасні танки, системи протиповітряної оборони та артилерію, а також розробляє нові програми допомоги, які відповідають потребам України [63]. Важливою є також ініціатива щодо надання супутникового зв'язку, яка була реалізована в жовтні 2022 року, де Канада виділила 2 мільйони доларів США

для підтримки цього проекту. Спільна програма із Збройними силами Канади, Міністерством національної оборони та оператором Telesat допомагає Україні підтримувати критично важливі системи зв'язку і кібербезпеки, що має велике значення для безперервної функціональності стратегічних об'єктів [64].

На сьогоднішній день Канада надає незвичайну військову підтримку Україні, включаючи постачання танків, систем протиповітряної оборони та артилерії, і продовжує працювати над новими ініціативами допомоги, орієнтуючись на потреби України [63]. Також, у жовтні 2022 року міністр національної оборони Канади оголосив про виділення близько 2 мільйонів доларів США для організації супутникового зв'язку для України. Цей проект, реалізований за участю Збройних сил Канади, Міністерства національної оборони Канади (CAF/DND), CSE та оператора супутникових зв'язків Telesat, стартував 1 квітня 2023 року і вже допомагає Україні забезпечити безперебійний зв'язок, зокрема для критичних кіберсистем [64]. Це підтверджує, що військовий внесок Канади, включаючи навчання, постачання обладнання та транспорту, є важливою частиною українського контрнаступу, що сприяє захисту суверенітету, свободи та незалежності України.

Канада активно підтримує ініціативу Рада Україна-НАТО як платформу для зміцнення і розширення співпраці з Україною, сприяючи її євроатлантичному поступу згідно з Бухарестською декларацією. Канада також підтримує вступ України до НАТО, коли це стане можливим [63]. Зокрема, члени CAF отримують безцінний досвід від співпраці з українськими військовими, які мають досвід бойових дій проти російських військ, включаючи нову зброю та тактику, гібридну війну, кібервійну та інші аспекти військових конфліктів. Це відкриває перспективи для подальшого розвитку співпраці у цій сфері.

Що стосується угоди про вільну торгівлю між Канадою та Україною (CUFTA), то вона набула чинності 1 серпня 2017 року, скасувавши тарифи на більшість двосторонніх товарів, і включає заходи для зменшення

торговельних бар'єрів. 27 січня 2022 року Канадою та Україною було оголошено про початок переговорів щодо модернізації CUFTA, і 11 квітня 2023 року була підписана Декларація про завершення переговорів щодо її оновлення [65].

Цей крок створить нові можливості для канадських підприємців і малих бізнесів, водночас зміцнюючи міжнародну торгову систему, сприяючи чесній, інклюзивній та прозорій торгівлі з Україною, а також підтримуючи безпеку та економічний розвиток України. Модернізація CUFTA дозволить Канаді отримати додаткові переваги через розширення доступу до українського ринку та подальшу диверсифікацію торгівлі. Вона також допоможе укріпити міжнародні економічні зв'язки, сприяючи розвитку глобальних ланцюгів поставок.

Однак, на тлі публічних обговорень, підняті питання щодо проблем у правовій і судовій системі України, а також відсутність доступних фінансових механізмів для канадських інвесторів через Export Development Canada в Україні [66], можуть створити певні труднощі для ефективного розвитку двосторонніх відносин у цій сфері.

Канада активно застосовує санкції щодо Росії, запровадивши обмеження проти близько 3000 осіб та організацій, зокрема Путіна, членів уряду, військових, олігархів та їхніх родичів, а також проти державних банків, нафтогазових і військових компаній, медіа та пропагандистських структур [65]. Окрім того, Канада стала першою країною, яка почала конфіскацію російських активів із метою використання цих коштів на відновлення України та компенсацію постраждалим від агресії Росії. 17 травня 2023 року Канада також приєдналася до Реєстру шкоди, заподіяної російською агресією проти України в рамках Ради Європи, підтвердивши намір використовувати заморожені активи для підтримки відновлення та компенсації [64].

Канада також долучилася до зусиль з протимінної діяльності, виділивши додаткові 3 мільйони доларів США для підтримки розмінування та очистки

від боєприпасів, що не вибухнули, доповнюючи вже надані 32 мільйони [67]. Під час зустрічі в Києві 10 червня 2023 року Президент України та Прем'єр-міністр Канади прийняли декларацію, в якій йдеться про розвиток співпраці для компенсації збитків, завданих російською агресією, а також про зобов'язання щодо участі у відновленні України [63]. Для України є критично важливим забезпечити Канаду належною інформацією з цих питань, щоб це стало пріоритетом для подальшого розвитку двосторонніх відносин у цій сфері.

У наукових колах пропонуються три варіанти розвитку українсько-канадських відносин: 1) Посилення внутрішньої відповідальності України перед міжнародними партнерами, зокрема Канадою. Це передбачає практичну імплементацію реформ, запропонованих Канадою, у політичну систему України, зокрема реформу правоохоронних органів та судової системи, що є необхідним для успішного співробітництва на рівних умовах [32]. 2) Продовження нинішнього курсу співпраці, якщо Україна вважає поточний стан взаємин з Канадою в військовій сфері задовільним, але при цьому потребує розвитку невійськової частини співпраці, зокрема в питаннях біженців і медичної допомоги. 3) Формування нових ініціатив для зміцнення співпраці, що передбачає поглиблення військових та економічних відносин через прямі двосторонні ініціативи з Канадою, зокрема в контексті співпраці в рамках НАТО [68, с. 14].

Канада продовжує активно підтримувати Україну в умовах російської агресії, застосовуючи санкції, заморожуючи активи та надаючи значну фінансову допомогу для відновлення країни. Важливим аспектом цієї підтримки є і сприяння у протимінній діяльності та медичній реабілітації, що підкреслює широкий спектр співпраці між державами. З урахуванням різних можливих варіантів розвитку двосторонніх відносин, від посилення внутрішньої відповідальності України до поглиблення військової та економічної співпраці, Україна повинна ефективно використовувати всі

можливості для зміцнення партнерства з Канадою. Спільні ініціативи на міжнародній арені та подальша підтримка з боку Канади є важливими кроками на шляху до відновлення України та забезпечення її стабільності та безпеки. Перспективи українсько-канадського співробітництва є вкрай позитивними завдяки наявності політичної підтримки, стратегічної зацікавленості та економічної взаємовигідності. Розвиток зеленої енергетики, цифрових технологій, освітніх програм та наукових досліджень відкриває нові можливості для партнерства. Завдяки зміцненню економічних та культурних зв'язків Україна та Канада мають всі шанси стати прикладом ефективного співробітництва на міжнародній арені.

ВИСНОВКИ

На підставі опрацьованого матеріалу ми дійшли наступних висновків із кожного питання:

1. Міждержавні відносини є важливим елементом міжнародної політики, що відображає систему взаємодії між державами на основі міжнародного права та державних інтересів. Теоретичний аналіз міждержавних відносин дає можливість виявити ключові принципи та форми, що визначають характер співпраці між країнами. Відносини можуть бути дипломатичними, економічними, культурними, військовими та інші, кожна з яких має свої особливості та цілі.

Загалом, міждержавні відносини реалізуються через різні форми, зокрема двосторонні, багатосторонні угоди, дипломатичні канали, участь у міжнародних організаціях, а також механізми зовнішньої політики, такі як санкції, гуманітарна допомога, військова підтримка. Оскільки кожна країна має свої національні інтереси, міждержавні відносини спрямовані на досягнення максимально вигідних умов співпраці, враховуючи політичні, економічні та соціальні реалії.

Аналіз теоретичних підходів до міжнародних відносин дозволяє зрозуміти, як держави вибудовують свої зовнішньополітичні стратегії, які принципи лежать в основі міжнародної взаємодії, і як ці стратегії впливають на загальний міжнародний порядок. Ці знання є важливими для оцінки не тільки існуючих, але й потенційних міжнародних відносин, в тому числі в умовах геополітичних змін.

2. Українсько-канадські відносини в умовах російсько-української війни набули особливої значущості через активну підтримку Канадою України на різних фронтах. Канада, маючи потужну українську діаспору, завжди була близьким партнером для України, і з початком війни її підтримка лише посилилася. Військова, економічна та політична допомога Канади стала

однією з основних складових зовнішньої підтримки України, що забезпечує не тільки обороноздатність, але й зміцнення економіки та стабільність на міжнародній арені.

Зокрема, Канада надала Україні значну військову допомогу у вигляді нелетальних видів зброї, технічної допомоги, а також тренувала українських військових. Крім того, країна виступала на підтримку введення міжнародних санкцій проти Росії, що дозволило обмежити її економічні можливості та посилити міжнародний тиск. Канадські політики також активно підтримують Україну в міжнародних організаціях, зокрема в ООН та НАТО, де Канада виступає за посилення санкцій і засудження агресії Росії.

Особливістю українсько-канадських відносин є їхня гнучкість і багатофункціональність, адже ці відносини охоплюють широкий спектр сфер, від військового співробітництва до економічної допомоги та культурної співпраці. Проте важливим є не тільки підтримка Канадою України, але й взаємодія обох країн на рівні громадянських ініціатив, оскільки українська діаспора в Канаді активно сприяє підтримці України через різні благодійні та гуманітарні проекти.

3. Українсько-канадські відносини «особливого партнерства» мають багатовекторний характер і виникли на основі спільних історичних, культурних та політичних зв'язків, зокрема завдяки українській діаспорі, яка має значний вплив на підтримку двосторонніх відносин. Важливою складовою є визнання Канадою суверенітету та територіальної цілісності України в умовах агресії Росії. Українсько-канадські відносини у цьому контексті спрямовані на поглиблення стратегічного співробітництва в оборонній, економічній, політичній та гуманітарній сферах.

Канада з самого початку війни з Росією виявила готовність допомогти Україні як на двосторонньому рівні, так і в рамках міжнародних ініціатив. Підтримка Канади охоплює не тільки військову допомогу, але й надання фінансових ресурсів для стабілізації економічної ситуації в Україні.

Додатково, Канада активно підтримує Україну на міжнародній арені, сприяючи поширенню правдивої інформації про ситуацію в Україні та мобілізуючи міжнародну спільноту до дій.

Модель «особливого партнерства» дає можливість Україні максимально ефективно використовувати потенціал Канади як сильного партнера в глобальному контексті. Водночас, такі відносини вимагають постійного вдосконалення механізмів співпраці, щоб відповісти на нові виклики, що постають перед Україною в умовах війни, і сприяти розвитку довгострокових стратегій партнерства між країнами.

4. Військове співробітництво між Україною та Канадою є одним із ключових елементів двосторонніх відносин, що базується на взаємній довірі, стратегічному партнерстві та спільних цінностях демократії, прав людини й безпеки. Однією з основних особливостей цього співробітництва є активна участь Канади у підтримці обороноздатності України, що стало особливо важливим у контексті російської агресії проти України після 2014 року.

Канада надає значну військову допомогу Україні через такі програми, як Операція UNIFIER, що спрямована на підготовку та навчання українських військовослужбовців за стандартами НАТО. Ця операція стала одним із найбільших проєктів двосторонньої військової співпраці, залучивши тисячі канадських військових інструкторів та десятки тисяч українських військових. Її унікальність полягає у зосередженні на модернізації Збройних сил України, покращенні їхньої оперативної сумісності з НАТО та посиленні обороноздатності.

Крім того, Канада підтримує Україну через постачання військової техніки, обладнання, медикаментів, а також через надання фінансової допомоги для зміцнення оборонного потенціалу країни. Особливістю такого співробітництва є те, що воно носить не лише матеріальний, але й консультативний характер, допомагаючи Україні інтегрувати сучасні військові стандарти у свої структури.

Ще однією важливою характеристикою військового співробітництва є політична підтримка України на міжнародній арені, зокрема, у питанні санкційної політики проти агресора та адвокації інтересів України в НАТО. Спільні військові навчання, обмін досвідом та взаємна підтримка в рамках міжнародних організацій стали важливим компонентом цього співробітництва.

Загалом, військове співробітництво між Україною та Канадою є прикладом довгострокового партнерства, яке сприяє не лише посиленню оборонного потенціалу України, але й забезпеченню стабільності та безпеки у всьому регіоні.

5. Військово-політичне та безпекове співробітництво між Україною та Канадою демонструє високий рівень стратегічного партнерства, який охоплює широкий спектр напрямків, від військової взаємодії до спільних ініціатив у сфері міжнародної безпеки.

Ключовим аспектом цього співробітництва є політична підтримка України Канадою на міжнародній арені, включаючи ООН, НАТО, G7 та інші впливові платформи. Канада виступає надійним адвокатом України, сприяючи формуванню міжнародного консенсусу щодо підтримки суверенітету, територіальної цілісності та демократичних реформ в Україні. Так, Канада була однією з перших держав, які визнали незалежність України у 1991 році, і з того часу неодноразово демонструвала свою прихильність до поглиблення двостороннього партнерства.

У військово-політичній сфері важливим елементом співпраці стало посилення обороноздатності України шляхом інтеграції стандартів НАТО, організації спільних навчань та тренувань, а також через надання військово-технічної допомоги. Крім того, Канада активно підтримує реформи у сфері оборони та безпеки України, спрямовані на боротьбу з корупцією, підвищення ефективності управління та зміцнення демократичного цивільного контролю над Збройними силами.

У сфері безпеки Канада також сприяє зміцненню кібербезпеки України, що стало особливо актуальним на тлі постійних кібератак з боку Росії. Співпраця в цьому напрямку дозволяє не лише посилити здатність України захищатися від кіберзагроз, але й обмінюватися передовими технологіями та практиками.

Особливе місце у взаєминах займає взаємодія у контексті гуманітарної та соціальної безпеки, зокрема через підтримку ветеранів, переселенців та постраждалих від війни. Канада також є важливим партнером у реформуванні правоохоронних органів України та посиленні їхньої спроможності протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам.

Таким чином, співробітництво у військово-політичній та безпековій сферах є комплексним, довготривалим і спрямованим на досягнення спільної мети – зміцнення стабільності, демократії та безпеки як в Україні, так і в усьому євроатлантичному регіоні.

6. Торговельно-економічні відносини між Україною та Канадою мають глибокі історичні корені та демонструють стабільне зростання. З підписанням Угоди про вільну торгівлю між двома країнами в 2017 році відкрилися нові можливості для співпраці, включаючи зменшення тарифних бар'єрів та стимулювання експорту. Основними товарами українського експорту є сільськогосподарська продукція, метали, текстиль, а канадського – високотехнологічне обладнання, медичні засоби та продукція агропромислового сектору. Партнерство базується на взаємовигідних умовах, які забезпечують розвиток галузей із високою доданою вартістю. Важливу роль у цьому відіграють українська діаспора в Канаді та підтримка Канади реформ в Україні, що формує сприятливе середовище для інвестицій і торговельного обміну.

7. Економічні зв'язки між Україною та Канадою розвиваються на основі взаємодоповнюваності економік обох країн. Україна є перспективним партнером для Канади завдяки своїм природним ресурсам, трудовому

потенціалу та стратегічному розташуванню. Канадські інвестиції зосереджені у сферах енергетики, інфраструктури, аграрного бізнесу та ІТ-технологій. У свою чергу, канадський ринок відкритий для українських підприємств, що дозволяє розширювати присутність на Північноамериканському континенті. Суттєвим чинником є також взаємодія у військовій сфері, зокрема в контексті співпраці у оборонній промисловості. Аналіз показує, що ключовими викликами залишаються логістичні труднощі, зміни у глобальній економічній кон'юнктурі та необхідність поглиблення взаємної адаптації бізнес-культур.

8. Перспективи українсько-канадських відносин у майбутньому виглядають багатообіцяючими завдяки наявності політичної волі, геополітичним інтересам і спільним цінностям обох країн. Серед найбільш перспективних напрямків співпраці можна виділити розвиток зеленої енергетики, інноваційних технологій, цифрової трансформації та медичних досліджень. Україна може стати надійним партнером Канади у забезпеченні продовольчої безпеки та постачанні критично важливих ресурсів. Розширення договірно-правової бази, реалізація спільних проектів у сфері освіти, культури та наукових досліджень сприятимуть подальшому зміцненню двосторонніх відносин. Таким чином, ефективне використання вже існуючих напрацювань та інвестування у нові сфери дозволять посилити стратегічне партнерство між Україною та Канадою, забезпечуючи економічне зростання та соціальний розвиток обох держав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Суліма Є., Шепелєв М. Глобалістика: підручник. Київ: Вища школа, 2010. 544 с.
2. Зленко А. Україна у мінливому світі. *Дзеркало тижня*. 2009. № 31. URL: <http://dt.ua/articles/57683> (дата звернення 01.04.2025).
3. Артьомов І. Концепція міжнародних відносин у глобальному вимірі сучасності: інтеграційний аспект. *Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць* / відп. ред. І. В. Артьомов. Ужгород: ЗакДУ, 2012. Вип. №7. С. 10–36.
4. Bilateral relations. Government of Canada: Canada-Ukraine relations. 2023. October 24. URL: <https://www.international.gc.ca/country-pays/ukraine/relations.aspx?lang=eng> (дата звернення 06.03.2025).
5. Ukrainian Canadian Congress Represents the Ukrainian Canadian community before the people and Government of Canada. *Ukrainian Canadian Congress*. 2023. October 30. URL: <https://www.ucc.ca/> (дата звернення 01.03.2025).
6. Russia Invades Ukraine, sparking humanitarian crisis. The Canadian Encyclopedia: *Ukrainian Canadian History and Settlement*. 2023. October 29. URL: <https://surl.gd/axiixf> (дата звернення 11.03.2025).
7. Canadian Sanctions Related to Russia. *Government of Canada*. 2023. October 30. URL: <https://surl.li/egzjzl> (дата звернення 21.03.2025).
8. Canada extends and expands military and other support for the security of Ukraine. *Government of Canada*. 2023. October 28. URL: <https://surl.li/rrwjap> (дата звернення 27.03.2025).
9. Negotiations launched for Canada – Ukraine bilateral security commitments. *Government of Canada*. 2023. November 14. URL: <https://surli.cc/odekuz> (дата звернення 10.03.2025).

10. Canada reaffirms our unwavering support for Ukraine for as long as it takes. 2023. October 24. URL: <https://surl.li/lhnxwj> (дата звернення 21.03.2025).
11. Canada-Ukraine Free Trade Agreement. 2023. November 10. URL: <https://surl.li/gnmixd> (дата звернення 15.03.2025).
12. Canada Exports to Ukraine. *Trading economics*. 2023. November 12. URL: <https://surl.li/obmgoh> (дата звернення 21.03.2025).
13. Modernized Canada-Ukraine Free Trade Agreement explained. Government of Canada. 2023. November 10. URL: <https://surl.li/ybnjzk> (дата звернення 22.03.2025).
14. Canada's humanitarian assistance for Ukraine. 2023. November 11. URL: <https://surl.li/ybnjzk> (дата звернення 11.03.2025).
15. Перепелиця Г. Особливе партнерство України і Канади в безпековій та оборонній сферах. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2020. № 41. С. 58–72.
16. Перепелиця Г. Україна-Канада: становлення та розвиток особливого партнерства. *Вісник Київського національного ун-ту ім. Т. Г. Шевченка*. 2019. № 2(50). С. 25–30.
17. Czechowska L. The concept of strategic partnership as an input in the modern alliance theory. *The Copernicus Journal of Political Studies*. 2013. № 2 (4). Р. 36–52.
18. Макар В. Формування, розвиток і перспективи двосторонніх відносин України та Канади: дис. ... д-ра політ. наук: 23.00.04 / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2021. 498 с.
19. Угода про дружбу і співробітництво між Україною і Канадою від 24.10.1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124_001#Text. (дата звернення 10.04.2025).
20. Антонюк О. Українці в світі. *Політика і час*. 1993. № 5. С. 25.

21. Ротар Н., Макар В. Політична складова українсько-канадських відносин в умовах гібридної війни в Україні. *Rocznik Chelmski*. 2021. Том 25. С. 295–317.

22. Гнілуша С. Українсько-канадські проєкти щодо удосконалення судової системи України: порівняльно-правовий аналіз. *Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 22–23 травня 2020 року*. Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2020. С. 18–20.

23. Спільна Декларація про встановлення дипломатичних відносин між Україною і Канадою від 27 січня 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124_005#Text. (дата звернення 15.04.2025).

24. Спільна Декларація про особливе партнерство між Україною та Канадою від 31 березня 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124_002#Text. (дата звернення 15.04.2025).

25. Canada's engagement in Ukraine, Government of Canada. URL: <https://www.international.gc.ca/world-monde/country-pays/ukraine/relations.aspx?lang=eng> (дата звернення 15.04.2025).

26. Operation UNIFIER, Government of Canada URL: <https://www.canada.ca/en/departmentnational-defence/services/operations/military-operations/current-operations/operation-unifier.html> (дата звернення 15.04.2025).

27. Макар В. Канадсько-українські міждержавні стосунки, URL: https://umanitoba.ca/faculties/arts/departments/ukrainian_canadian_studies/media/MaterialsCongress.pdf (дата звернення 15.04.2025).

28. Poradniuk T. ADASTRA, Recommendations for foreign policy of Ukraine: Canada, URL: <https://adastra.org.ua/special-project/ua-canada> (дата звернення 15.04.2025).

29. Сірук М. Збройні сили України демонструють стійкість солдатів і бажання захищати країну. І це неймовірно. *День*. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-planety/pro-osoblyvistviyskovogo-partnerstva-z-kanadoyu> (дата звернення 15.04.2025).

30. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року «Про Стратегію забезпечення державної безпеки». Указ Президента України № 56/2022 від 16 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення 15.04.2025).

31. Баран, Е. Канадське співробітництво з Україною. *Зовнішня торгівля*. 1999. № 1–2, С. 31–35.

32. Макар В. Канадсько-українські міждержавні стосунки. Україна – Канада. *Матеріали I Міжнародного науково-практичного конгресу з канадознавства (21–21 черв. 2018 р., м. Луцьк, Україна)*. Луцьк: Вежа-Друк. 2018. С. 13–15

33. Бессонова М. Пріоритети сучасних канадсько-українських відносин. Україна–Канада. *Матеріали I Міжнародного науково-практичного конгресу з канадознавства (21–21 черв. 2018 р., м. Луцьк, Україна)*. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. С. 16–18

34. Ноголь А. Допомога Канади Україні – важливий рушій для подолання суспільно-політичних викликів / Україна – Канада. *Матеріали I Міжнародного науково-практичного конгресу з канадознавства (21–21 черв. 2018 р., м. Луцьк, Україна)*. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. С. 38–40

35. Богданова Ж. Україно-канадські зв'язки у сучасній системі міжнародних відносин. *Освіта і наука*. 2021. № 1. URL: <https://e-journals.npu.edu.ua/in-dex.php/on/article/view/223/208> (дата звернення 15.04.2025).

36. Політичні відносини. Посольство України в Канаді. 09 червня 2021 р. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/politichni-vidnosini>. (дата звернення 15.04.2025).

37. Стратегія воєнної безпеки України. Воєнна безпека – всеохоплююча оборона. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text> (дата звернення 15.04.2025).
38. Operation UNIFIER. Government of Canada, 2021–09–29. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/operations/military-operations/current-operations/operation-unifier.html> (дата звернення 15.04.2025).
39. Military Training Cooperation Program Government of Canada. Government of Canada, 2017–11–16. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/pro-grams/military-training-cooperation-program.html> (дата звернення 15.04.2025).
40. Canada's engagement in Ukraine. Government of Canada, 2021–02–16. URL: <https://www.international.gc.ca/world-monde/country-pays/ukraine/relations.aspx?lang=eng>. (дата звернення 15.04.2025).
41. Кравченко В., Давимука О. Пріоритети оборонної політики Канади та українсько-канадське військово-технічне співробітництво. *Стратегічні пріоритети*. 2017. № 4. С. 160–168.
42. Ноголь А. Допомога Канади Україні – важливий рушій для подолання суспільно-політичних викликів Україна – Канада. *Матеріали I Міжнародного науково-практичного конгресу з канадознавства (21–21 черв. 2018 р., м. Луцьк, Україна)*. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. С. 38–40
43. Михайлюк В., Михайлюк В. Українсько-канадське співробітництво: пріоритети XXI століття. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2018 № 5 (246). С. 47–50.
44. Шість тисяч військових з 15 країн: в Україні стартують навчання Rapid Trident, 20.09.2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3318212-sist-tisac-vijskovih-z-15-krain-zavtra-v-ukraini-startuut-navcanna-rapid-trident.html> (дата звернення 15.04.2025).

45. Україна отримала статус члена Програми розширених можливостей НАТО. *Урядовий портал*. 12 черв. 2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrima-la-status-chlena-programi-rozshirenih-mozhливостей-nato> (дата звернення 17.04.2025).

46. Villarreal A. The United States-Mexico-Canada Agreement (USMCA). Congressional. 2023. URL: <https://sgp.fas.org/crs/row/R44981.pdf> (дата звернення 12.04.2025).

47. Swanson A., Tankersley J. Trump Just Signed the U.S.M.C.A. Here's What's in the New NAFTA. *The New York Times*. 2020. URL: <https://www.nytimes.com/2020/01/29/business/economy/usmca-deal.html> (дата звернення 15.04.2025).

48. Long H. The USMCA is finally done. Here's what is in it. *The Washington Post*. 2019. URL: <https://www.washingtonpost.com/business/2019/12/10/usmca-is-finally-done-deal-after-democrats-sign-off-heres-what-is-it/> (дата звернення 17.04.2025).

49. Agreement between the United States of America, the United Mexican States, and Canada. 01.07.2020 р. URL: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/united-states-mexico-canada-agreement/agree-ment-between> (дата звернення 19.04.2025).

50. Хартія стратегічного партнерства Україна – США: від 10.11.2021 р. URL: <https://mfa.gov.ua/news/hartiya-strategichnogo-partnerstva-ukrayina-ssha> (дата звернення 15.04.2025).

51. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою: від 10.04.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3627-IX#Text> (дата звернення 10.04.2025).

52. Угода про торговельно-економічне співробітництво між Урядом України та Урядом Мексиканських Сполучених Штатів: від 27.05.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/484_007#Text (дата звернення 12.04.2025).

53. Generalized System of Preferences (GSP) 2021 Expiration. United States Trade Representative. URL: <https://ustr.gov/issue-areas/preference-programs/generalized-system-preferences-gsp/program-information/2021-expiration> (дата звернення 11.04.2025).
54. Голіната А. Українці побудували успішний бізнес у США, виготовляючи шкіряні вироби. *Голос Америки*. 2018. URL: <https://www.holosameryky.com/a/olpr-oleksyn-prannyk-vyroby-zi-shkiry-uspishnyi-biznes/4274832.html> (дата звернення 13.04.2025).
55. Forbes вибрав 23 відомі українські бренди, які обожнюють закордоном. *Forbes Ukraine*. 2023. URL: <https://forbes.ua/lifestyle/frolov-ksenia-schnaider-ruslan-baginskiy-ta-inshi-forbes-vibrav-23-vidomikh-ukrainskikh-brendi-yaki-obozhnyuyut-za-kordo-nom-22102023-16827> (дата звернення 15.04.2025).
56. Новинський В. Міжнародна економічна діяльність України: підручник. Київ: КНЕУ, 2003 . 948 с.
57. Шепелєв М. Теорія міжнародних відносин: підручник. Київ: Вища школа, 2004. 622 с.
58. Бжезінський З. Велика шахівниця. Львів, Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
59. Чужиков В. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія: моногр. Київ: КНЕУ, 2008 .272 с.
60. Статкевич М. Україна-Канада: основи безпекового партнерства. *Вісник Прикарпатського університету*. Політологія. 2020. № 14. С. 232–239.
61. Hyndman J. The Russian invasion of Ukraine and humanitarian nationalism in Canada. *Canadian Foreign Policy Journal*. 2023. URL: <https://10.1080/11926422.2023.2219786> (дата звернення 14.04.2025).
62. Canadian donations and military support to Ukraine. URL: <https://www.canada.ca/en/departmentnational-defence/campaigns/canadian-military-supportto-ukraine.html> (дата звернення 11.04.2025).

63. Joint Declaration by Ukraine and Canada. 10 June 2023. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/spilna-deklaraciya-ukrayini-ta-kanadi-83513> (дата звернення 12.04.2025).

64. Tunney C. Canada quietly extended its cyber defence umbrella to Ukraine, Latvia after Russian invasion. *CBC News*. 2023. Jun 29. URL: <https://www.cbc.ca/news/politics/defence-cyberukraine-latvia-canada-1.6892420> (дата звернення 05.04.2025).

65. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/dvostoronnye-spivrobitnictvo/3-td> (дата звернення 11.04.2025).

66. Canada-Ukraine Free Trade Agreement (CUFTA). URL: <https://www.international.gc.ca/tradecommerce/tradeagreementsaccordscommerciaux/agr-acc/ukraine/index.aspx?lang=eng> (дата звернення 12.04.2025).

67. Joint press release on Canada-EU. 7 March 2023. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1486 (дата звернення 15.03.2025).

68. Сердюк Х. Особливості військового співробітництва України з Канадою. *Травневі студії: історія, міжнародні відносини: збірка матеріалів IV Міжнародної наукової конференції студентів і молодих вчених «Травневі студії 2022: історія, міжнародні відносини», присвяченої 85-річчю Донецького національного університету імені Василя Стуса і факультету історії та міжнародних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2022. № 7. С. 12–15.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рисунок. Доступ до ринків Канади та України



Джерело: [59]